

ROMANOVODÍ

ROMSKÁ DUŠE

10//2013

CENA VÝTISKU: 20 Kč
ROČNÍK XI

LÍBÍ SE VÁM

MÓDNÍ TVORBA PAVLA BERKYHO?

LÍBÍ SE VÁM

ČINNOST OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ ROMEA?

MÁTE JEDINEČNOU MOŽNOST PODPOŘIT JEJICH VZÁJEMNOU SPOLUPRÁCI!

649 Kč

KUPTÉ SI TRIČKO, PODPOŘÍTE TÍM SDRUŽENÍ ROMEA.

AUTOREM NÁVRHŮ NA TATO TRIČKA JE NÁVRHÁŘ PAVEL BERKY,
DRŽITEL OCENĚNÍ TOP STYLE DESIGNER 2012.

MÓDNÍ NÁVRHÁŘ PAVEL BERKY, ZNÁMÁ FOTOGRAFKA BET ORTEN, REDAKCE FASHIONBOOK.CZ A ESHOP S MÓDOU ZOOT.CZ SE SPOJILI, ABY PODPOŘILI LEPŠÍ SOUŽITÍ ROMSKÝCH I NEROMSKÝCH OBČANŮ VE SPOLEČNOSTI – SKRZE MÓDU.

LET'S DOBRO.

WWW.FACEBOOK.COM/DOBRO.ZOOT

TRIČKA SI MŮŽETE KOUPIIT ZDE: WWW.ZOOT.CZ/DOBRO

ROMANOVODI

ROMSKÁ DUŠE

Chcete mít přehled o novinkách v politice, společnosti a kultuře?

ZAJÍMÁ VÁS MENŠINOVÁ TÉMATIKA?

Nespokojíte se s povrchní a manipulativní žurnalistikou, stojíte o ověřené zprávy a vyvážený pohled na palčivé společenské otázky?

PŘEDPLAŤTE SI ROMANO VOŇI!

Připravujeme pro Vás měsíčník se společensko-kulturním zaměřením, v pestrém a moderním vizuálním kabátě. Kromě aktuálních informací ze světa Romů nabízí čtenářům možnost získat hlubší vzhled do romské kultury, prostřednictvím rubrik zabývajících se historií, jazykem, literaturou a aktuálním politickým děním.

Časopis pravidelně přináší rozhovory, reportáže a profily výrazných osobností, fundované analýzy žhavých společenských témat, upoutávky a tipy na kulturní události, které není radno vynechat i přehledové studie, průřezy a ohlédnutí v čase.

Víte-li o vhodném stánku, knihovně, instituci, knihkupectví, kulturním centru či jiném veřejném prostoru, na jehož polci by Romano Voňi nemělo chybět, prosíme, kontaktujte redakci na e-mailu romea@romea.cz

Zároveň tímto vyzýváme potenciální zájemce o externí spolupráci – žurnalisty a fotografy – aby posílali své náměty a tipy na romea@romea.cz

www.romea.cz

facebook.com/sdruzeniromea

ROČNÍ PŘEDPLATNÉ: 180 Kč. UHRADIT JE MŮŽETE SLOŽENKOU ČI POMOCÍ FAKTURY.

Milí čtenáři,

volby do Poslanecké sněmovny jsou za dvěma a vzhledem k jejich významu není divu, že se staly hlavním tématem říjnového čísla Romano vodi. A to nejen proto, že my v redakci osobně preferujeme aktivní občanský postoj, tudíž volit, než pak jen spílat ruce, ale také proto, že v těchto volbách kandiduje historicky nejvíce Romů na kandidátních listinách jiných, než jen separátní romské strany.

Nebylo jednoduché se o nich všech dozvědět, snažili jsme se přesto pokusit se zjistit a oslovit všechny, kteří se k romské identitě hlásí a o nichž jsme se prostě dozvěděli, že vůbec kandidují.

Díky patří i sekretariátům nebo lidem ze stran, které nás samy na kandidaturu svých romských kolegů upozornily a o nichž jsme neměli ani tušení. I tento příklad ukazuje, že přibývá aktivních schopných lidí, kteří se snaží být prospěšní celé společnosti a nebojí se ani politického angažmá. Ke sběru informací samotnému: dalo strašně práce oslovit tolik lidí v počtu dvou lidí a se všemi dělat rozhovory, řadu z nich urgovat, neboť sami v čase před volbami nemají času na rozdávání. To si dokážete asi představit sami. Rozhovory přinášíme v plném znění na www.romea.cz, každý den rozhovor s jedním kandidátem již tři týdny. Někteří byli sdílnější, jiní méně, někteří skromnější, jiní méně, někteří k zastihnutí více a jiní méně.

Složitější bylo najít klíč, jak informace zpracovat pro toto číslo, materiálu je víc než stran, kde jej můžeme zveřejnit a ještě přinést doprovodné informace. Vzhledem k tomu, že nejvíce Romů kandiduje za SZ – ať již přímo nebo přímým jednáním strany se Stranou rovných příležitostí, pochopitelně je nejvíce prostoru věnováno tomuto... přinášíme velký rozhovor s předsedou strany Ondřejem Liškou a ve vzájemné zpovědi jsme nechali položit dotazy senátorce Aleně Gajdůškové místopředsedu Strany rovných příležitostí, který rovněž kandiduje na listině SZ, Čeňka Růžičku. Logicky potom v materiálu 8-12 dáváme větší prostor i jiným Romům než jen těm kandidujícím za tuto stranu.

Volby a účast romských kandidátů v Německu sledovala pro změnu naše spolupracovnice Veronika Patočková.

Kromě toho naleznete na stranách 18-20 zajímavý článek Jany Baudyšové a Petry Zahradníkové o projektu, který se snaží pracovat se studenty, aktivními jednotlivci i organizacemi ve třech městech, vzájemně je informovat, propojit a v pozitivním smyslu slova vtáhnout do občanského dění v regionu, kde žijí, pokud tak ještě nečiní. Neměla bych zapomenout ani na výborný fejeton Adély Gálové na straně 22.

Za pozornost rozhodně stojí strana 21, kde Jana Baudyšová zpovídá Kateřinu Pisáčkovou. Hovoří spolu o fashion aktivismu kampaně online obchodu s oblečením Zoot.cz, v rámci které se ve spolupráci s módním návrhářem Pavlem Berkym zrodila kolekce černobílých triček upozorňujících na netoleranci k odlišnostem a individuálním potřebám v české společnosti. Výtěžek z jejich prodeje se autoři rozhodli věnovat našemu občanskému sdružení, konkrétně vzdělávací části projektů.

Jarmila Balážová, šéfredaktorka

3

Obsah / Editorial

4

Anketa / Čím se budete řídit při rozhodování, komu dáte hlas?

5

Komentář / Romští kandidáti proti společným problémům / Alena Scheinostová

6-7

Dvojitý pohled
Vzájemná zpověď: dva politici.
Čeňek Růžička a Alena Gajdůšková

8-12

Do PS kandiduje ve volbách 20 Romů
Jarmila Balážová

13

Romští politici v Německu
Veronika Patočková

14-15

Romeo Franz:
Houslista, klavírista, skladatel a kandidát za Stranu zelených v Německu.
Veronika Patočková

16-17

Rozhovor s Ondřejem Liškou
Jarmila Balážová

18-20

ODIHR:
Podporujeme romské studenty
Jana Baudyšová

21

DOBRO / Módou proti předsudkům
Jana Baudyšová

22

Fejeton
/ Metamorfóza na starouherský způsob / Adéla Gálová

Ilustrace na obálce: Jana Baudyšová

Komiks: Jarmila Balážová / Arbe

Číslo: 10/2013
Ročník: XI
Vychází: 18. 10. 2013
Cena: 20 Kč
Předplatné: 18 Kč

Vydavatel:
ROME A, o. s.
Nad Primaskou 38,
100 00, Praha 10

Vychází za podpory
Ministerstva kultury ČR
IČO: 266 13 573

Adresa redakce:
ROME A, o. s.,
Žitná 49, 110 00, Praha 1
tel./fax: 257 329 667,
257 322 987
e-mail: romea@romea.cz
www.romea.cz

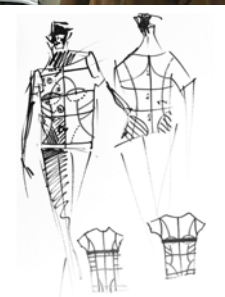
Šéfredaktorka:
Jarmila Balážová
Editorka:
Jana Baudyšová
Internetové vydání:
Zdeněk Ryšavý

Jazykové korektury:
Adéla Gálová
Grafika, ilustrace: Jiří Miňovský

Inzerce: Zdeněk Ryšavý
Předplatné: romea@romea.cz

Osvět a tisk: Studio WINTER, s. r. o.
Distribuce: Dub s. r. o.

Periodicita magazínu: měsíčník
Registrační číslo MK ČR: E 14163

➤ Čím se budete řídit při rozhodování, komu dáte hlas? Zaregistrovali jste Romy na kandidátkách politických stran?

➤ Předčasné volby do Poslanecké sněmovny PČR se budou konat v pátek a sobotu 25. a 26. října 2013. Do souboje o 200 poslaneckých mandátů se přihlásilo 23 volebních stran a hnutí, na jejichž listinách je celkem 5 923 kandidátů, z toho 19 romských.

Téma voleb nás proto zajímalo i v naší pravidelné anketě.

Připravila Jana Baudyšová

Anna Farkašová

terénní pracovníce

Dle mého názoru by bylo vhodné a hlavně potřebné pro samotné Romy, aby se někdo z naší komunity dostal do parlamentu. S lítostí musím sdělit, že většina Romů nedochází k volbám, což je zásadní chybou! Ze strany Romů není kladen žádný důraz na výsledek voleb. Každý hlas může ovlivnit výsledek volebního procesu. Je úžasné, že je tu ta možnost.

Díky voličům má Rom šanci se dostat do parlamentu. Bylo by to velké vítězství a naděje na změny pro naši komunitu. Měli bychom šanci na změnu na trhu práce, lepší podmínky pro vzdělání, vytvoření lepších podmínek pro dostupné bydlení atd... Kdo může vědět lépe, co je pro Romy dobré, když ne samotný Rom. Člověk, který mě přesvědčil o tom, že se dá v České republice ještě něco změnit, je kandidát ČSSD, pan David Beňák, proto mu dávám svůj hlas.

Jana Poláková

pověřená řízením Muzea romské kultury

Poslední měsíce na mě politická domácí scéna působí dojmem, že nic není nemožné a čekat lze cokoli od kohokoliv. Ráda bych vybírala tak, abych měla dobrý pocit, že jsem přispěla k politické stabilitě. Proto ale stále nejsem rozhodnutá, koho budu volit.

Romské kandidáty registruji a držím jim palce, aby se alespoň někteří z nich mohli podílet na řízení naší země. Většina obyvatel naší republiky trpí větší či menší dávkou etnocentrismu, xenofobie, rasismu a obecně nesnášenlivosti vůči „jinakosti“. Už by bylo zapotřebí, aby byli v parlamentu zástupci menšin, a tím nemyslím jen menšiny etnické.

Gabriel Oláh

asistent pedagoga

Při rozhodování, komu dát hlas, se budu především řídit svými pocity a tím, čím mě zrovna ta či ona strana ve svém volebním programu přesvědčí.

Velice mě zaujal program Strany zelených, ve kterém prosazují kvalitní potraviny a především chtějí, jak tedy uvádějí, „přehledný systém sociální podpory bez prostoru k obchodování s chudobou“. Což je pro mě dost zásadní k tomu, abych jim dal svůj hlas.

Ve Straně zelených kandiduje 9 Romů, možná je to i tím, že spolupracuji s romskou Stranou rovných příležitostí, a mezi nimi je i má kamarádka Lucie Horváthová z Pardubic, které dám na kandidátce svůj hlas.

Ondřej Slačálek

politolog, publicista

Voleb se neúčastním, nesouhlasím se zastupitelskou demokracií. Jsem anarchist, stoupenec přímé demokracie a společenské samosprávy. Politické strany se stále více ukazují jako těžkopádné a zkorumpované molochy. Kdybych ale chtěl svůj postoj k volbám změnit, vyřídil bych si voličský průkaz a jel do Ústeckého kraje podpořit Jožku Mikera, kterého znám jako neúnavného účastníka demonstrací proti neonacistům a člověka, kterému jeho nasazení pro druhé lidi věřím. Vlastně si ale tak trochu myslím, že by ho byla pro parlament škoda. Volby jsou především podívaná, přehlídka politického marketingu s pořizovacími náklady v milionových řádech. Za mnohem důležitější považuji, aby se Romové angažovali bezprostředně ve věcech, které je pálí, ať už je to bydlení, lichva nebo rasismus. Lidé, kteří odmítli odejít ze svých domovů v Přednádraží a bránili se tlaku, možná udělali pro romskou hrdost víc než všichni poslanci dohromady. Pokud jde o romskou politiku, žádný dům se nedá stavět od střechy. Důležité je získat zastoupení zejména na komunální úrovni a tak, aby skutečně prospívalo (nejen) místním Romům, a ne pouze elitě.

ROMŠTÍ KANDIDÁTI PROTI SPOLEČNÝM PROBLÉMŮM

Alena Scheinostová

Možná to nakonec dopadne jinak, ale zatím se zdá, že stejně jako v jiných letech, i mezi Romy zůstane o posledním říjnovém víkendu řada voličů doma a k volebním urnám se nevypraví. Koho prý také volit? Mafiány? Zmatené aktivisty? Zloděje, kteří v politice vidí jen rychlý a snadný způsob, jak si nahrabat? A proč vůbec k volbám jít, když se po nich pro Romy stejně nic nezmění? Přesto se tyto volby v něčem odlišují – počtem romských kandidátů a jejich neskrývanou ambicí a otevřeným odhodláním, jež upomínají na raná posametová léta, kdy se Romská občanská iniciativa (ROI) jako první romská politická strana v Československu se svými poslanci aktivně účastnila utváření nové demokracie. Postupné vyčpění porevolučního elánu a nevyjasněná koncepce nicméně dovedly ROI k vnitřním rozporům a v závěru až ke koketování s krajní pravicí; od zrušení strany v roce 2009 pak kromě rozporně hodnocených ojedinělých projektů Romové „svou“ stranu neměli. Dnes nicméně přicházejí do voleb hned dvě romská uskupení – Romská demokratická strana (RDS) Miroslava Tancoše a na kandidátkách Strany zelených Strana rovných příležitostí (SRP).

Prestižní britský týdeník The Economist nad RDS nedávno zajásal, že se v Česku „konečně“ objevila romská politická strana. Volání po společné romské reprezentaci z neromských řad se vrací pravidelně, ať už před komunálními či parlamentními volbami, nebo jako odezva na nově vzdutou vlnu interkulturní nesnášenlivosti. Pohříchu však zrcadlí ryze „gadžovské“ pojetí Romů jako jednodité skupiny s jednotnými obtížemi a přáními – jako by si Neromové od romské strany slibovali automatické řešení trablů s ghety, romskou nezaměstnaností a dalšími problémy, které si s Romy obvykle spojují a které se řadě z nich, a to tehdy, když zastávají odpovědné pozice, z různých důvodů prostě řešit nechce. Program RDS – zaregistrované mimochodem až letos v srpnu a navazující na dřívější politický projekt svého předsedy, který narazil na platnou legislativu ČR – je ctižádostivý a slibuje řešení na nejcitlivějších místech: kdo by nechtěl nové pracovní příležitosti, úspěšnější vzdělávání nebo odmítnutí diskriminace na základě původu? To však samo o sobě neodpovídá na otázku, jak toho strana

hodlá v praktické rovině dosáhnout, ani zda z existence romské strany plyne pro Romy automaticky možnost (či snad dokonce povinnost?) tuto stranu volit. A co ti Romové, kteří jsou vzdělaní, pracují a diskriminaci se jim zpravidla daří ubránit?

Je na místě připustit si, že romská strana zaměřená na „romské“ problémy (existovali vůbec něco takového) je odpovídajícím řešením jen pro úzkou skupinu voličů a – ač může být její úsilí bezesporu motivováno poctivými úmysly skutečně pomoci tam, kde je pomoci neoddiskutovatelně potřeba – hrozí vést vyčleňováním Romů jako zvláštní politické i voličské skupiny zpět k segregaci. Potřeba a životní problémy a rozcestí české, potažmo globální společnosti sdílíme bez ohledu na příslušnost k tomu či onomu etniku: nezaměstnanost, chudoba, otázky bezpečnosti a životního prostředí, ale i starost o děti nebo seniory, vzdělávání či zdravotní péče a další prvky občanského života nemají etnický původ, a tak je k nim na místě přistupovat a nacházet účinná řešení oněch problémů samotných v jejich univerzalitě – stejně jako poukazování na barvu pleti a diskriminace, či dokonce násilí vůči takto označeným a vyčleněným skupinám není jen záležitostí někoho, ale celé společnosti, která tím sebevražedně zraňuje sebe samu ve své integritě.

Přesto je dobrým znamením, kolik Romů (a Romek!) se rozhodlo do poslanecké sněmovny kandidovat. „Pořád si stěžujeme, že o nás rozhodují jiní, bez nás. Pojďme rozhodovat za sebe. Není možné stát jenom v koutě a čekat na pomoc od druhých,“ shrnuje Emilia Horáčková, kandidátka SRP v Libereckém kraji na kandidátní listině Strany zelených – partaje, jejíž předseda se jako jeden z minima českých politiků zúčastnil pietního aktu v Letech u Písku a jejíž členové dávají při aktuálních pochodech nenávisť svým aktivním podílem najevo, že stojí na straně Romů a s neonacistickou ideologií a protiromským násilím rozhodně nesouhlasí. Jsme tu, dovedeme to, co vy, počítejte s námi, jako by říkala romská jména na kandidátkách. Nejsme jen ti, které je potřeba „řešit“. Umíme „řešit“ nás i vás, naše i vaše problémy, protože ty se zase tak často neliší.

Navíc jde v případě mnoha letošních romských kandidátů o lidi, kteří mají potenciál vnést do sněmovny nezastupitelnou zkušenost – ze svého rodinného a sousedského prostředí, ze své pracovní praxe. „Řada lidí, kteří kandidují do voleb, nemá ponětí o tom, jak se stále více a více lidí propadá pod hranici chudoby. V parlamentu by měli být lidé, kteří se s chudobou setkali ve své profesi, kteří se setkávají s těmi nejchudšími a vědí, co je trápí,“ udává příklad Emilia Horáčková jako sociální pracovnice. Lec který kandidát má za sebou ve veřejné sféře nezanedbatelnou praxi, ať už jde o Čeňka Růžičku s mnohaletým úsilím o odškodnění romských obětí holocaustu, Davida Tišera s jeho pestrou aktivistickou a kulturní činností nebo Elenu Gorolovovou, zasazující se o odškodnění nezákonně sterilizovaných žen. Jsou Romové. A mají kompetence, jež mohou být k prospěchu a lepšímu životu všem. Škoda k těm volbám nejít.

Autorka je publicistka.

ČENĚK RŮŽIČKA

předseda Výboru pro odškodnění romských obětí holocaustu

Alena Gajdůšková se ptá Čenka Růžičky

Jaká je vaše osobní motivace angažovat se v otázkách romské emancipace; jistě to není jen otázka tragické rodinné historie.

Emancipaci Romů odjakživa ovlivňovalo prostředí, ve kterém žili. Téměř vždy to bylo prostředí více či méně nepřátelské. Zákonitě jsmesíbyli nuceni vytvořit jisté obranné mechanismy, které nám zajišťují přežití. Pravá romská kultura je mým pohledem ve svých aspektech hrdá, silně morální, solidární, soudržná s velmi vyvinutým aspektem zodpovědnosti každého člena rodu za čest rodu. Tak si to ve svém pokročilém věku pamatuji a takový život se svými dětmi žiji a takový život se snaží žít rodina mého bratra a mých dvou sester, včetně jejich dětí.

A s takovým životem se i přes nepochopení části společnosti setkávám i u svých romských přátel. Jsem do jisté míry vzdělán a vzdělání považuji v dnešním světě za nezbytnou hodnotu. Dalo by se říci, že žiji, chcete-li, emancipovaný romský život. Bohužel, dnes už nás není většina. Tlak společnosti na Romy dosáhl hodnoty, jakou si nepamatuji. Vinou více než padesátiletého vzdělávání většiny romských dětí v systému zvláštních škol a pro odmítání většinou se nemohou vypořádat s dravým a bezohledným kapitalistickým systémem. Nedostaly možnost vytvářet hodnoty, společnost si nás přestala vážit, většina Romů je bezradná. V romských rodinách se vytrácí tradiční romské hodnoty, které i většina obdivovala, mládež se většinou žene za vidinou pozlátkového snu. Je to trend, který u Romů pozoruji delší dobu, a to je také důvod mé snahy o znovuoživení romských hodnot. Pokud by se tohle dalo nazvat emancipací, pak ano. Emancipovat vzděláním a vrátit části Romů staletími ověřené čisté romské hodnoty. Přes vzdělání se uplatnit na pracovním trhu a tak mít společnosti co nabídnout. A neemancipovaná většina se ve vztahu k nám postupně stane také emancipovanou.

Pane Růžičko, znám vás jako člověka, který silně tematizuje otázky lidských práv, týkající se romské menšiny. Jak zajišťujete v tomto kontextu genderovou vyrovnanost?

Jak jsem již uvedl, žiji romský život. Naše ženy jsou pro nás modly. Vážíme si jich pro jejich starostlivost, obětavost, zvláště vyvinutý smysl pro rodinný život. Nesmí jim nikdo ublížit, zlostnit, cizí muž se ženy jiného muže nesmí dotknout, atd. O pojmu genderové vyrovnanosti nepřemýšlím. Přesto Romky, které se eman-

Čeněk Růžička, předseda Výboru pro odškodnění romských obětí holocaustu, kandidát Strany rovných příležitostí (SRP) na kandidátce Strany zelených (SZ) v Královéhradeckém kraji na 4. místě.

cipovat chtějí, většinou neodsuzují. Záleží na tom, kam až ve své emancipovanosti ta která Romka chce zajít. Ze 7 volebních kandidátů do poslanecké sněmovny máme ve straně 4.

Předpokladem emancipace je většinové prosazení dostatečného vzdělání. Kolik aktivity je třeba ze strany menšiny a kolik ze strany většinové společnosti?

Z obou stran obrovské množství. Společnost dlouhodobě Romy odmítá. Aby Rom obstál na trhu práce a práci si udržel, musí ukázat, že je pracovitější, vzdělanější, charakternější. Romové vinou dlouhodobého druhořadého postavení ztratili motivaci se vzdělávat. Většina ztratila naději na důstojnější život. Jsou apatičtí. Mělo by být normální, že si Romové řešení svého života navrhnou sami. Jedním – a podle mého soudu tím nejdůležitějším – z řešení je použití motivačních prvků. Romové jsou svéprávními lidmi. Známe partu odhodlaných, schopných Romů, kteří pokud dostanou příležitost, společnosti nabídnou řešení, alternativu současných postupů, kterou Romové přijmou. Námí navržená řešení pak povedou ke zdůstojnění života romských rodin a k narovnání oboustranně vyhocených vztahů, s překvapivým výsledkem. Jak se ukazuje, současné postupy nefungují, jak bychom očekávali vzhledem k vynaloženým prostředkům. Aby nedocházelo ke zneužívání prostředků zejména evropských, které mají Romům pomáhat, musí být transparentně účelově označeny. Na jejich transparentním přerozdělování a výběru projektů se Romové musí podílet. To všechno se musí dít pod přísným dohledem vybrané partitně zastoupené skupiny lidí.

Čeští Romové mají za sebou dlouhou historii pronásledování, která zdaleka neskončila romským holocaustem. Jaké jsou vaše návrhy řešení, která by mohla v celospolečenském pohledu potlačit rasistické a násilné nálady?

Téměř celý můj rod zahynul v nacistických koncentracích. A přesto, že ledacos pamatuji, mě šokuje forma nenávistných současných protiromských projevů. Dokud se část společnosti nebude stydět za svoji sympatii k vyznavačům nacismu, rasismu, xenofobie, mezilidské vztahy se nedostanou na oboustranně přijatelnou úroveň. Tam, kde jsou strany schopny dialogu, vysvětlovat jim jejich asociální chování. Tam, kde tento způsob selže, rasistické a xenofobní projevy břitce a zároveň inteligentně ironizovat. Ze své zkušenosti vím, že to je účinný prostředek jak běžné občany od sympatie k šířitelům nenávisti odradit. O smysluplnosti tohoto řešení informuji už hezkou řádku let. Nějak tomu poskytovatelé prostředků nechtějí rozumět. Jako by jim dnešní stav vyhovoval. Výběrovým řízením pověřit mediální agenturu a přes ní tento postup nabídnout médiím. Vyburcovat politiky, aby se zapojovali do protinacistických shromáždění. Dětem základních škol umožnit návštěvu koncentračního tábora Osvětim. Do soudních rozsudků s šířiteli myšlenek nacismu zavést povinnou návštěvu koncentráku v Osvětimi, v doprovodu speciálně proškoleného psychologa. Omezit účelové šíření negativního obrazu Romů v médiích. Zveřejňovat pozitivní romské vzory. Zavést televizní pořad, ve kterém by vybraná skupina Romů měla možnost svoji představu řešení konfrontovat se zavedenými postupy. To všechno nejde dělat bez financí. Navrhovaná řešení podpořit jak dotacemi státu, tak dotacemi EU, účelově směřovanými k potlačení rasistických nálad v části společnosti.

Lidskoprávní aspekty integrace Romů trpí obzvláště nestabilními poměry v pohraničí. Co jsou podle vás nutné podmínky řešení?

Uplatňování enormně se šířícího trendu silových řešení, nejen v pohraničních oblastech ani ke krátkodobému, natož k dlouhodobému narovnání vztahů mezi Romy a Čechy nepovede. Současné poměry bych obrazně přirovnal k válečnému stavu, kdy proti sobě stojí dvě znepřátelené skupiny. Pokud početně silnější skupinu, která si přeje silová řešení, posílíte zvyšováním počtu policistů, nabíráním policejních asistentů, lavinovitým zaváděním policejních kamer, drsnými vyhláškami, omezováním svobodného pohybu, ti druzí, obrazně řečeno prohrají. Ti, ciprohrají, se začnou cítit ukřivděni, na vítěze se budou dívat jako na nepřítel, a uměle potlačovaná naštvanost se začne polarizovat až k výbuchu.

ALENA GAJDŮŠKOVÁ

1. místopředsedkyně Senátu PČR

➤ Čeněk Růžička se ptá Aleny Gajdůškové

S jakou odezvou veřejnosti, svých spolustraníků, případně politiků všeobecně, jste se setkala po zveřejnění vašeho nedávného vyjádření, týkajícího se přítomnosti vepřince na místě romského koncentráku v Letech u Písku? A jak konkrétně byste řešila tuto kauzu vy?

Spolustraníci neprotestovali, takže souhlasili. Je jasné, že současný stav je neúnosný. A ostuda je to mezinárodní. Doufám, že se po volbách podaří najít řešení. Je to ovšem otázka politické aritmetiky, a jak vidíme, minulá, tedy Nečasova, vláda s tím nic neudělala. Veřejnost také stále ještě reaguje na takové ty poučky, že trh a jen trh. To říkal Václav Klaus, a dlouhodobě to ovlivnilo myšlení lidí. A podle tohoto návodu by asi měl vepřín přednost a vystoupením z EU bychom si také vytvořili kouteček, kde bychom si před kritikou zacpávali uši. V Letech je paměť důležitější než trh. A právě v naší zemi vidíme, kam až to může dojít. Stačí se podívat na zprávy o pochodech rasistických bojůvek.

Je někdo, kdo v ČSSD eliminuje nenávistné výroky takového typu, jaké na adresu Romů pronášel například za vás původně kandidující senátor Miroslav Krejča? A jaký je obecně přístup k tomu, zda se vymezovat proti politikům, ať už z jakýchkoli stran, kteří sahají po rasistických vyjádřeních, viz. dříve Jiří Čunek atd.? Máte vyřešeno, jak postupovat, pokud se taková vyjádření objeví i během předvolební kampaně?

Slovo eliminovat nepovažuji za správné. Mění to totiž otázku stranických regulací. Je to celá společnost, která si téměř 24 let po pádu komunismu musí vytvářet etickou kostru. V Sociální demokracii na to dáváme pozor a správně říkáte, že Miroslav Krejča za nás nekandiduje. Vymezovat se vůči politikům je jedna věc – a k tomu jsem se vyjadřovala častěji. Důležitější však je, zapracovat na celé společnosti, ve které by rasistické a hloupé názory neměly získávat většinový potlesk. Je to ovšem otázka komplexní. Jde o politické vzdělávání, o vzdělání jako takové, o regionální politiku, o politiku sociální, o hmotné pobídky a motivaci při reformě dávek

Alena Gajdůšková, 1. místopředsedkyně Senátu PČR

v nouzi, atd. Jde tedy více o princip, než o kritiku – jakkoli důležitou – konkrétních osob.

Je podle vás přijatá novela zák. č. 200/1990Sb. o přestupcích v rozporu s Listinou základních práv a svobod? Pokud je, a ČSSD se do sněmovny většinově prosadí, budete požadovat její zrušení?

Otázka přestupků a jejich hodnocení je komplexní. Vzpomínám si na to, že Senát novelu vetoval. Hlasovala bych také pro veto, protože přestupek je jen jednou kategorií činů a ona navrhovaná radikální opatření nejsou vhodná. Za starého Rakouska se sice posílalo „šupem“, pokud někdo někde vyváděl, či se ocitl v hmotné nouzi, ale takový člověk byl poslán do své domovské obce. Byla to tedy obrácená perspektiva: obec je za své občany zodpovědná a musí se o ně starat a přijmout je právě i tehdy, pokud jsou v problémech, či problémy dělají. V té novele se sice také vyjímali přihlášení občané, ale problém je v něčem jiném. Naše pohraničí (kde byla paní Řápková, v tomto kontextu aktivní, starostkou) je historicky a hospodářsky zraněnou končinou. Je tam ještě hodně práce, pro občanky a občany, pro politiky a političky. Ale lidská práva a svobody jsou úhelným kamenem. A má tehdejší (omluvená) nepřítomnost v Senátu byla způsobena mou účastí na zasedání Parlamentního shromáždění Rady Evropy. Tam také šlo o lidská práva. RE monitoruje situaci ve všech svých 47 členských státech a také tam vzniká kritika.

Myslíte si, že lidé na sociálních dávkách se mají dobře? Myslíte si, že současná hranice minimální mzdy je důstojná? Pokud ne, budete usilovat o její zvýšení?

Sociální dávky jsou samozřejmě náhražkou normálních příjmů a mám za to, že se s nimi moc pořídit nedá. Ovšem má to být i stimulační pro hledání vlastních, a pak i vyšších, příjmů. Problém spočívá v nezaměstnanosti a hlavně také v nezaměstnanosti specifických skupin. Je známo, že u nás a také ve většině nyní ne příliš dobře prosperujících zemí EU se dostávají na okraj pracovního trhu ženy. A Romové jsou také takovou znevýhodněnou skupinou. Strategie, jak se proti tomu postavit, musí být dvojitá. Jistě je důležité zamezit rasové diskriminaci. Ovšem současně musí být naší starostí zvyšování kvalifikace právě i u Romů. To znamená, postarat se o optimální podporu nadaných dětí v jejich cestě za vzděláním. Až na úroveň vysokých škol. Často zatracovaná „pozitivní diskriminace“ není nic špatného, má-li narovnat šance znevýhodněné skupiny. A důležitější by byla „pozitivní podpora“, respekt a integrace do společnosti. A minimální mzdy: je o mně a o mé straně známo, že usilujeme o navýšení minimální mzdy postupně na 12 000 korun.

Přivítala byste politiky z řad Romů v poslanecké sněmovně a proč?

Členství v parlamentních komorách je občanskou záležitostí, nikoliv věcí skupinové příslušnosti. Samozřejmě hodnotím pozitivně přítomnost celého občanského spektra. Máme – jak víte – i problém se zastoupením žen. Výběr, který je možné ovlivnit, se neodehrává na úrovni voleb, ale v debatách uvnitř politických stran při sestavování kandidátek. Uvítala bych tedy členství Romů v politických stranách, a to v takových, které mají šanci být do Poslanecké sněmovny zvoleny.

Jak daleko politika ovlivnila váš rodinný život, a mají to z tohoto pohledu političky, ženy, složitější?

Politika, ať na komunální nebo vrcholové úrovni, je především velmi časově náročná činnost. Znamená také prakticky ztrátu soukromí. To obojí je pro ženu těžší než pro muže a určitě je to těžší pro muže-partnera političky, než pro ženu-partnerku politika. Bez skvělého a moudrého manžela a chápatelící rodiny bych tuto práci na úrovni, na které jsem, určitě dělat nemohla. Jsem jim za to vděčná.

Do Poslanecké sněmovny kandiduje 20 Romů

Jarmila Balážová

Ilustrace Pavel Novák

Předčasné volby nabízejí mnoho otázek a hlavně stojí již několik týdnů v centru mediální pozornosti. Samozřejmě i té naší, protože v nich od roku 1990 kandiduje historicky největší počet Romů, jde-li o snahu oslovit voliče nikoliv jen prostřednictvím samostatných romských stran, ale rovněž na kandidátních listinách stran „majoritních“. Pokusili jsme se oslovit většinu těchto kandidátů a položili jim několik dotazů. Celé rozhovory, stejně jako zmiňovaný historický exkurs zastoupení Romů v Parlamentu ČR, shrnutý v komentáři Jarmily Balážové, naleznete na www.romea.cz. Nyní nabízíme alespoň stručné představení žen a mužů, kteří se hlásí k romské identitě a rozhodli se aktivně pokusit oslovovat potenciální romské i neromské voliče. V době protiromských nepokojů, demonstrací, falešných statistik a napadání emailů i osobních účtů na různých sociálních sítích všech, kdo na tuto společenskou atmosféru upozorňují, je to nejen potřebná, ale i nejrozumnější reakce. Bohužel u většiny kandidujících jde o místa nevolitelná nebo jen s obrovskou mírou preferenčních hlasů, i tak jde ale o zajímavý politický počin. Na ten budou moci v budoucnosti navazovat další Romové. Navíc je jasným signálem mířícím nejen k politickým stranám, ale do celé společnosti. A zdá se, že si potřebu participace samotných Romů na politické úrovni konečně uvědomují i představitelé samotných stran, a to může být z hlediska perspektivy voleb dalších nesporně zásadní zlom.

➤ **LEV 21 – NÁRODNÍ SOCIALISTÉ: STRANA REPREZENTOVANÁ JIŘÍM PAROUBKEM, NĚKDEJŠÍM PREMIÉREM A PŘEDSEDOU ČSSD, NÁS KONTAKTOVALA SAMA A OZNÁMILA NÁM, ŽE ZA NĚ V TĚCHTO VOLBÁCH KANDIDUJÍ DVA ROMOVÉ.**

GABRIELA HUŇÁKOVÁ je zdravotní sestra a kandiduje na osmém místě v Královéhradeckém kraji.

1. Proč tato strana? Velice mě zaujal její volební program, asi dva měsíce jsem i kvůli tomu členkou partaje. Nejspíš bych neřešila ztotožňování se s jednotlivými body programu, jak se na to ptáte. Myslím, že program je všestranně zaměřen a ztotožňuji se s ním celkově. Tato strana nemyslí pouze na stát jako celek, ale i na jeho občany. A počítá i s otázkou soužití, chudoby, bydlení. Co se menšin týká, cituji jednu z vět programu: „Chceme podporovat a ochraňovat všechny menšiny“.

2. Mé politické zkušenosti jsou zatím na úrovni „začátečnick“, protože jsem před pár měsíci teprve dostudovala bakalářský titul na Slezské univerzitě v Opavě, voboru veřejná správa a regionální politika. A proč kandiduje letos tolik Romů? Asi proto,

že jejich postavení je v dnešní společnosti velmi špatné úrovně a Romové se chtějí sami angažovat ve zlepšování této situace, protože zatím se toho moc nemění a Romové to tu nemají vůbec lehké. Nejspíš věříme, že když

budeme mít přehled, jak to v naší politice funguje, zjistíme, co dělat proto, aby se nám tu žilo lépe. A také, pokud romští obyvatelé uvidí, že za nějakou stranu kandiduje Rom, je velice pravděpodobné, že budou dané politické straně věřit více než těm, která Romy ve straně nemá a třeba to bude i takový impulz pro romské obyvatele, aby šli vůbec volit, protože si myslím, že jen velmi malá část romského

obyvatelstva chodí k volbám. A těžko říci, jestli si jsou všichni kandidáti vědomi toho, co by je v politice čekalo, ale podle mého názoru, kdyby o politice nevěděli vůbec nic, asi by nekandidovali.

ZDENĚK GÁBOR ve stejném kraji kandiduje na místě osmáctém. Vyučil se v oboru zedník, ani on se politicky dosud neangažoval a členem strany je krátce. Jiné politické angažmá dosud nezažil a rozhodl se k němu z těchto důvodů:

1. Strana má ve svém programu návrhy řešení problémů v místech s vysokou mírou nezaměstnanosti. Řešení souvisí s nutností oživení ekonomiky, která není možná bez nových pracovních příležitostí prostřednictvím státních zakázek, především ve stavebnictví. Následkem neřešení těchto věcí je vzrůstající averze většinové společnosti vůči Romům, které potom dále využívají různé extremistické a neonacistické organizace. S prací je to těžké. Zaměstnavatelé k nám Romům přistupují, podle mého názoru, diskriminačně. Raději zaměstnají „bílé“ a nám řeknou, že se ozvou a stejně se nedočkáte.

2. Je dobře, že v letošních volbách kandidují i Romové. Dokud nebudeme moci mluvit do politiky, do té doby se toho pro nás moc nezmění. A na váš dotaz, zda by měli kandidující Romové spolupracovat, odpovídám, že ano, a to i přesto, že jsou z různých politických stran.

➤ **ČESKÁ PIRÁTSKÁ STRANA**

Česká pirátská strana je inspirovaná švédskou Pirátskou stranou. Stejně jako v dalších evropských zemích vznikla jako odpor proti údajnému omezování základních občanských práv vlivnými lobbistickými skupinami. K hlavním tématům patří občanské svobody, sdílení informací, efektivní využití technologií, ochrana soukromí, vzdělání a zdravotnictví.

Strana nominovala na 11. místě v Ústeckém kraji i **ŠTEFANA HORVÁTA**, který bydlí v Duchcově, je bez politické příslušnosti a je pracovníkem v sociálních službách.

UDĚLÁME
FUNKUJÍCÍ
STÁT = ČSSD =

DÁME STÁT
DO PORÁDKU
= ZEMANOUCI =

UDĚLÁME,
PROSPERUJÍCÍ
STÁT = KSČM =

ODDLUŽÍME
STÁT = ODS =

VYTVORÍME
PRÁVNÍ STÁT
= TOP 09 =

➤ DALŠÍM POLITICKÝM SUBJEKTEM, JEHOŽ PŘEDSTAVITELÉ NÁS SAMI UPOZORNILI NA FAKT, ŽE ZA NĚ KANDIDUJE I ROMKA, JE SPOZ (STRANA PRÁV OBČANŮ ZEMANOVCŮ).

GABRIELA KERTÉSZOVÁ asistentka pedagoga a sociální pracovnice, získala v Karlovarském kraji 14. místo. Pochází ze smíšené rodiny, k romství se ovšem hlásí, což vyplývá i z volby jejího pracovního zaměření. Je členkou strany, dokonce v představené pozici vede místní organizaci SPOZ v Kraslicích.

nelegálně získaného, tedy nakradeného, majetku, dále o odvolatelnosti politiků. Jsem toho názoru, že zákon o přiznání majetku by měl být prioritou každého politika naší země.

1. Do SPOZ jsem vstoupila, protože souhlasím s volebním programem 300. Hlavním bodem již zmíněného programu je přijetí zákona o prokázání původu příjmů a majetku, včetně možnosti zabavení

Bohužel tomu tak není, a proto je SPOZ pro pravicové strany tak nepřijatelná. Program SPOZ hovoří také o snížení sazby DPH u léků a potravin na 10%.

2. Proč kandiduje letos tolik Romů? Podle mého názoru je to dané momentální situací v ČR, kde se neustále prohlubují xenofobní nálady mezi majoritou a romskou menšinou. Na druhé straně je dobře, že je mezi námi mnoho takových, kterým není osud ČR lhostejný a snaží se zapojit do veřejného dění. Je nutné si uvědomit, že jsme občany naší republiky a zákony platí pro všechny stejně. Množství kandidujících Romů v těchto volbách vnímám velmi pozitivně.

➤ ČSSD - ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ

ČSSD do voleb vysílá tradičně DAVIDA BEŇÁKA, vedoucího odboru sociálních věcí a zdravotnictví Městské části Praha 14. Členem strany je 10 let, voleb se účastní po třetí, z toho podruhé do Poslanecké sněmovny ČR. Naposledy v roce 2010 byl na 22. místě, nyní ve volebním kraji Praha získal deváté místo.

1. Pro tuto stranu jsem se rozhodl, protože jsem byl přesvědčen o tom, že je to je-

diná levicová strana, která může vytvořit dlouhodobě udržitelný sociální stát. Bohužel nikdy nedostala tak silný mandát, aby se tak stalo ve všech oblastech. Předtím jsem členem jiné politické strany nebyl.

2. Jak se podle mě představitelé ČSSD věnují tématům vzájemného soužití, protiromských demonstrací, sociálního bydlení atd.? A jakou šanci to mám uvnitř strany ovlivnit já? Možná to v médiích tak nevypadá, ale k těmto oblastem se politice ČSSD vyjadřují. Není to vždy adresně, ale to není přece p o d m í n k o u .

Pokud se hovoří o bezpečnosti, pak se to týká všech. Pokud je to téma většího počtu pracovních míst, dotýká se to také všech. Myslím, že i ČSSD má tu výhodu, že disponuje odborným zájemem na vysoké úrovni, a tím je možné i diskusi ovlivňovat. V mnoha ohledech tedy probíhá diskuse o těchto tématech věcně. Aktuální hlavní témata jsou dána volebním programem ČSSD, zejména tedy vytvoření pracovních míst, podpora rodin, zákon o sociálním bydlení, bezpečnost atd. Pokud jde o vyjadřování některých členů strany, kteří se vyjadřovali protiromsky, tak se nejedná o postoj strany, ale konkrétních osob. Já osobně do týmu vkládám řadu zkušeností, např. z oblasti sociální

politiky, a tak se také podílím na formulování politiky pražské ČSSD. A kandidaturu výrazně většího počtu Romů za různé strany osobně vítám. Je to určitě posun. Pokud vím, tak nikdo z nich zkušenosti z vysoké politiky nemá. To je však nemusí nijak diskvalifikovat. Podle mého musí být kandidát spojený s jasným politickým programem, na kterém je strana postavena. Dokážu si představit, že bychom společně hledali na některých klíčových tématech týkajících se Romů společná řešení bez ohledu na politickou příslušnost. Tento názor opírám o to, že jsem přesvědčen, že ČSSD je silnou platformou pro obhajobu zájmů, které se Romů dotýkají.

➤ **POLITICKÉ Hnutí ZMĚNA VZNIKLO MINULÝ ROK, V TĚCHTO PŘEDČASNÝCH VOLBÁCH SE POKOUŠELO O DOHODU SE STRANOU ZELENÝCH, NA NÍŽ SE STRANY VZÁJEMNĚ NEDOMLUVILY. NAKONEC JDE S KLÍČOVÝM Hnutím (TÁNA FISCHEROVÁ), Hnutím ZELENÍ, HUMANISTICKOU STRANOU A DALŠÍMI. NA JEJICH KANDIDÁTCE SE OBJEVIL ČLENOVÉ STRAN MORAVANÉ, OBČANÉ.CZ A Hnutí FAIR PLAY.**

V Ústeckém kraji kandiduje na 7. místě **DRAHOMÍR RADEK HORVÁTH**, pracovník v sociálních službách, jenž vede poradnu, aktivista. Více rovněž na stránkách romea.cz.

1. Hnutí Změna mě pro kandidaturu oslovilo, a nebylo jediné. To, co prosazují za sebe a co se setkalo s příznivým ohlasem uvnitř hnutí, je jasná a podrobně definovaná koncepce řešení situace

sociálně vyloučených romských lokalit a recept na zlepšení vzájemného soužití mezi romskou minoritou a majoritní částí populace.

2. Já rovněž vítám skutečnost, že se Romové v současné době angažují v politice víc než kdy doposud. Je to známkou toho, že nám jde skutečně o kvalitu vzájemného soužití v této zemi. Mnozí lidé očekávali ve světě protiromských demonstrací spíše negativní vývoj událostí, a to, že se budeme radikalizovat a primitivně militantně reagovat, ale je evidentní, že Romové jsou racionálně uvažující jedinci, kteří svým podílem na věci veřejné dávají jasně na vědomí svou ochotu měnit situaci k lepšímu.

➤ **ROMSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA VZNIKLA V SRPNU 2013, TĚSNĚ PŘED VOLBAMI DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY. PŘEDSEDOU JE MIROSLAV Tancoš, MOHLI JSTE JEJ ZAREGISTROVAT I V INTERVIEW DANIELY DRTINOVÉ COBY PŘEDSEDOU STRANY, KTERÝ OVŠEM SÁM NEKANDIDUJE.**

RDS postavila kandidátky v Libereckém a Středočeském kraji. V prvním vede kandidátku sanitář **MILAN CINA**, za ním se o přízeň voličů bude ucházet **PATRIK KOTLÁR**, který pracuje v sociálních službách a následuje podnikatel **JIRÍ NETUŠIL**. V kraji Středočeském najdete dva kandidáty – Emila Horvátha, který vlastní firmu opravující inženýrské sítě. Zřejmě právě proto mu jde o větší pracovní gramotnost Romů. Podle jeho slov jsou dnešní mladí v jiné situaci než byl on. Mladí Romové si podle něj práci najdou jen velmi obtížně. „Uvědomuji si, že bez práce je čekají jenom exekuce,“ říká Horváth. Ve zmiňovaném kraji ještě na druhém místě kandiduje recepční **DEZIDER BALOG**.

Program strany počítá s vytvářením nových firem, výstavbou sociálního bydlení. Preferuje zaměstnanost před pasivním pobíráním dávek. Kandiduje pouze v Libereckém a Středočeském kraji

Předseda RDS MIROSLAV Tancoš k rozhodnutí strany kandidovat samostatně říká:

1. Založili jsme samostatnou romskou stranu, protože se pravidelně účastníme různých akcí na podporu Romů, v okamžicích, kdy neonacisté pochodují ulicemi a chtějí Romy zastrašit. Setkali jsme se s mnoha názory, že je nutné mít silnou politickou stranu, reprezentaci, aby se nejednalo „o nás bez nás“. Tak jsme rok připravovali vznik RDS, stanov, program.

2. Ne, o možné koalici a společné kandidátce v těchto volbách jsme s žádnou stranou nejednali. A ani si neděláme žádné iluze o vítězství. O spolupráci SZ a SRP vím, myslím, že vybrali dobré kandidáty z řad Romů. Naše volební priority jsou nezaměstnanost, bydlení, vzdělání a vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, jazykem či příslušností k jinému národu nemůže být důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce a zacházení s ním.

➤ **STRANA ROVNÝCH PŘÍLEŽITOSTÍ A STRANA ZELENÝCH**

Na závěr jsem záměrně nechala Stranu rovných příležitostí a Stranu zelených. Tam jde totiž od roku 1990 o nejvýraznější spolupráci

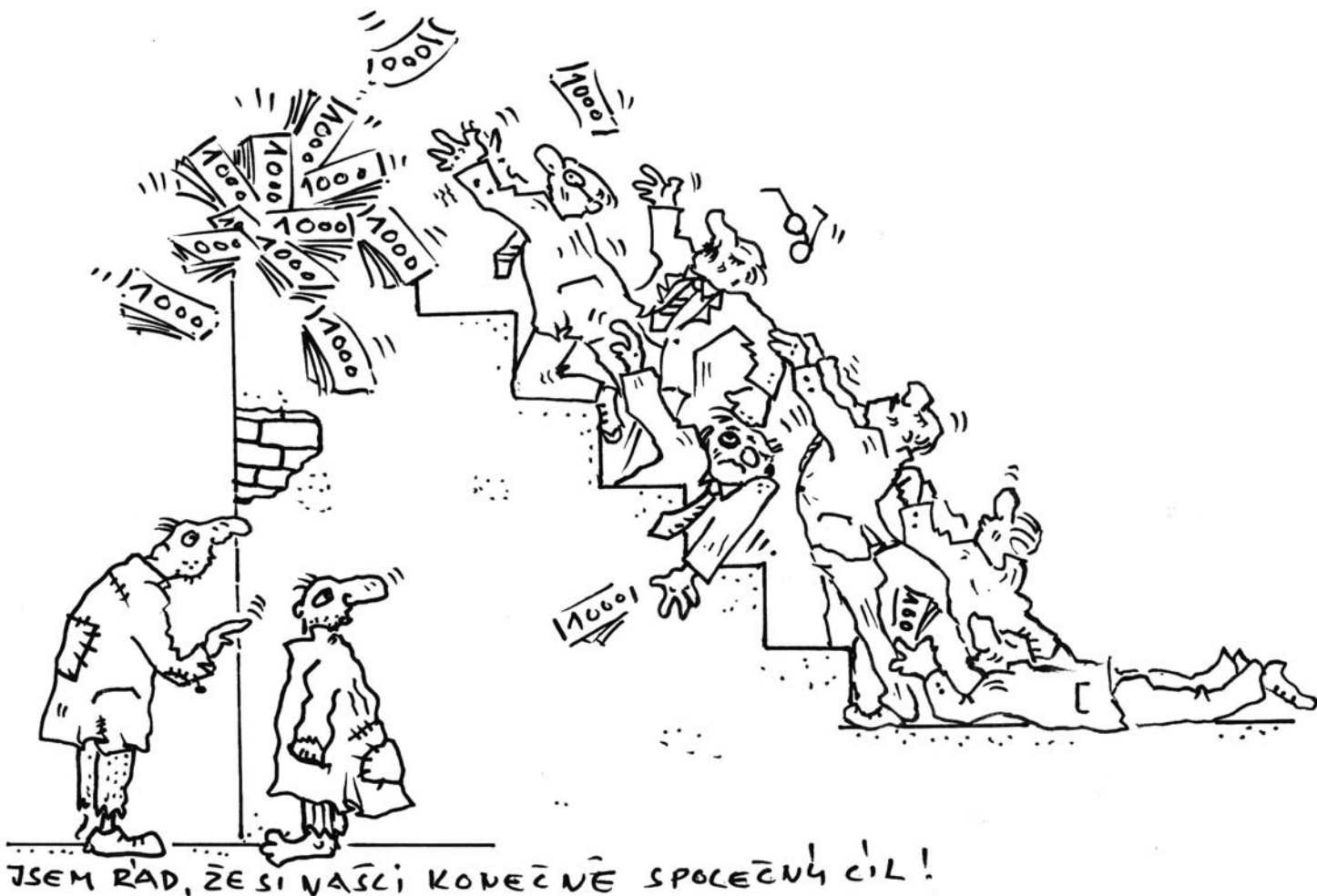
a nabídku ve volbách. Sama SZ, jak můžete zjistit i z velkého rozhovoru s jejím předsedou Ondřejem Liškou v tomto čísle, se dlouhodobě tématu soužití a dalším s tím spjatým otázkám věnuje a také se vymezuje proti rasistickým projevům. Není překvapením, že přímo za ní kandidují coby její členové i Romové – sociální antropoložka **LUCIE HORVÁTHOVÁ** (Pardubický kraj, osmé místo) a aktivista, student FF UK, obor romistika, **DAVID TIŠER** (Plzeňský kraj, třetí místo). Opět z prostorového omezení tohoto článku odkazují k serveru romea.cz, kde naleznete obsáhlé rozhovory nejen s těmito dvěma kandidáty, ale se všemi ostatními. Využít můžete také sociální síť, kde zejména druhý jmenovaný vede svoji kampaň.

A protože došlo k historicky významné dohodě mezi SZ a SRP, navržení kandidátů druhého jmenovaného politického subjektu (vznikl rovněž nedávno, konkrétně v lednu 2012) získali celkem sedm míst.

V čísle představujeme ve vzájemné zpovědi se senátorkou Alenou Gajdůškovou **ČEŇKA RŮŽIČKU**, výraznou osobnost romského polistopadového hnutí, jenž se dlouhá léta věnuje zejména otázkám holocaustu, ale i lidských práv (Královéhradecký kraj, 4. místo).

Bývalý reprezentant v boxu, dlouholetý trenér **STANISLAV TIŠER** kandiduje na 15. místě v Hlavním městě Praha. Politické zkušenosti učinil v minulosti již s Evropskými demokraty, kteří jej oslovili.

V Moravskoslezském kraji vybrala SZ na jedenácté místo **ANTONII BURIANSKOU**. Ta vystudovala dálkově Ostravskou univerzitu v oboru Speciální pedagogika pro učitelky mateřských škol a výchovné pracovníky. Pracuje jako učitelka a vychovatelka na základní škole ve Vítkově, bývalé zvláštní škole, kde tvoří 90% žáků Romové.

V tomtéž kraji ještě kandiduje na 31. pozici terénní pracovníce **ELENA GOROLOVÁ**.

Volíte-li v Libereckém kraji, na kandidátní listině zmiňované SZ naleznete na osmém místě sociální pracovníci **EMILII HORÁČKOVOU**. I ji nominovala SRP, jejíž členkou Horáčková je. Domnívá se, že je zapotřebí organizovaně se postavit proti vlně rasismu a nenávisti, která začíná ovládat společnost. Blízká je jí i snaha SRP bojovat proti chudobě. Po dlouhé době je tu podle ní strana, která chce bojovat za Romy a jedná o společenském smíru a pomoci pro všechny.

JOZEF MIKER, původní profesí zámečník velkostraje, který žije v Krupce, kandiduje v Ústeckém kraji, je znám svojí prací s mládeží a účasti na blokáдах proti pochodům neonacistů. Najdete ho na šestém místě.

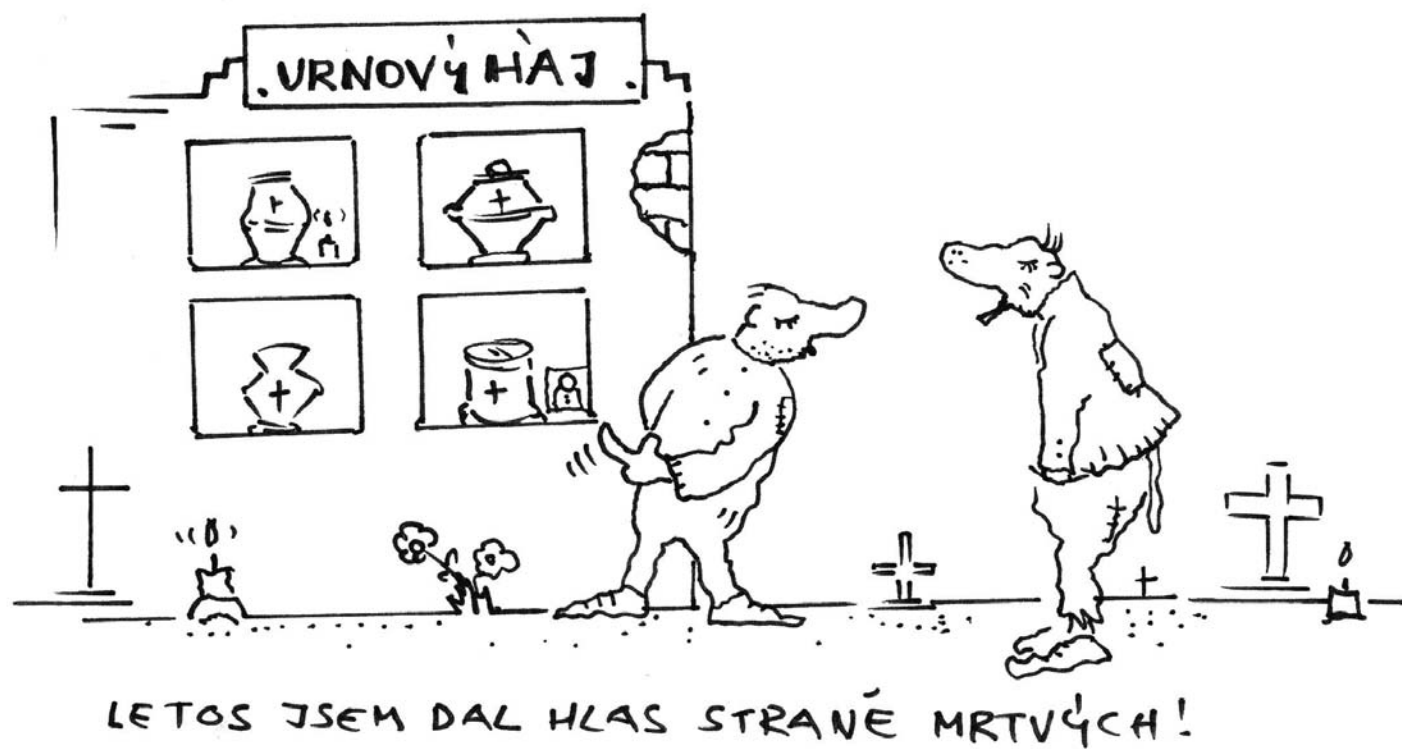
ŠTEFAN TIŠER, předseda SRP, kandiduje rovněž v kraji Ústeckém. SZ mu nabídla místo páté. Sám nám řekl: „SRP vznikla na popud Romů, na základě současné situace v ČR. Byla to přímá výzva, abychom konečně jednali za sebe samé, aby „o nás bez nás“ nejednali druzí. Byl jsem také v ROI v jejich začátcích.“

1. Jaké vidím šance? Obecně dosti velké právě proto, že jsme šli do dohody se Stranou zelených, se kterou máme skoro stejný program. Oslovily nás i jiné politické subjekty, ale vyhráli to zelení.

2. Ano, letos oproti minulosti kandiduje hodně Romů. Jsem rád, že se konečně i Romové zvedli a jdou bojovat nejen za sebe, ale hlavně pro lepší život našich dětí – ty jsou naše budoucnost a pro ně musíme udělat vše, aby nám jednou nevyčetly, že jsme měli možnost, a nic jsme neudělali.

Nevíme, jak volby dopadnou, která strana kolik procent získá, kolik preferenčních hlasů jednotliví kandidáti. Jisté ale je, že pro všechny půjde o nesmírně cennou zkušenost, to platí i pro strany, které jim případně nabídky kandidaturu. Nemusím zdůrazňovat význam vzájemné komunikace, vyjednávání, poznávání, setkávání s občany v ulicích atd. Po dlouhé komunikaci, kterou jsme s kolegyní absolvovaly při oslovování všech kandidátů, a šlo o komunikaci velmi časově náročnou, jsme učinily několik zajímavých poznatků. Vlastně všichni kandidáti tvrdí, že navzdory politickému spektru lze spolupracovat, je-li k tomu vůle jednotlivců i stranických sekretariátů, liší se jen v názoru, jak to činit a v jaké míře by to čistě teoreticky bylo možné. Druhý zajímavý poznatek se týká racionálního přístupu. Většina, nejkuli opět všichni, si uvědomují, že se do PS dostat nemusí, ale že půjde kromě jiného dle osobní úspěšnosti či úspěšnosti strany v případě SRP o to, bude-li spolupráce možná i nadále, například ve volbách komunálních, a to samozřejmě bude záviset i na tom, kolik voličů se podaří získat romským kandidátům samotným. A poslední zkušenost: většina si je vědoma, že chce-li se pohybovat v politice, musí si zvykat i na otázky kritické, nevnímat je osobně. A to je skutečnost, s níž bude muset počítat i ta menšina jmenovaných, která s tím prostě problém má.

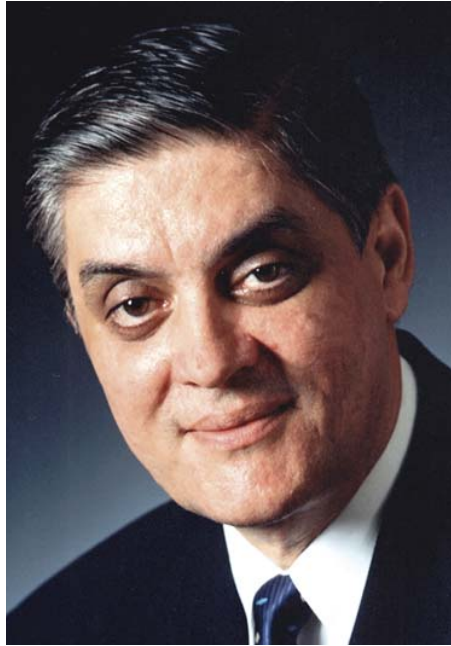
Romští politici v Německu – bude jich konečně víc?

Veronika Patočková

Psát o aktivní účasti Romů a Sintů na německé politice není lehký úkol. Ne proto, že by informace o tomto tématu byly nějak tajné. Problém je spíš v tom, že těch vyloženě politických aktivit dosud nebylo mnoho. Tím nemá být řečeno, že by německým Sintům a Romům scházel zájem o své okolí a vůle angažovat se. Mnohem více to vypovídá o poválečném vývoji Německa, s jehož dědictvím se tato země horko těžko vypořádává dodnes.

Pro řadu německých čtenářů, a možná i pro mnohé české, to začíná být ohraná písnička – je-li řeč o Romech v Německu, téměř automaticky se zmiňují nacistické zločiny a jejich dopady na dobu poválečnou. Ale této kapitole z historie Německa se zkrátka nelze vyhnout. Nejde navíc pouze o romský holocaust, na dnešní dobu měla silný vliv také anticiganistická atmosféra Německa 50., 60. a 70. let, která tehdy prakticky znemožnila jakoukoli politickou angažovanost německých Romů a Sintů. Tuto dobu vykreslují následující příklady – ještě v 80. letech Spolkový kriminální úřad ve Wiesbadenu publikoval příručky zaměřené proti Sintům a Romům, kriminální policie zase pilně vydávala školící materiály, ve kterých byly přebírány formule z nacistické literatury.

Nelze se tak divit, že právě snaha o napravení těchto historických křivd byla také nejdůležitější motivací a hlavním cílem prvních romských aktivistů. V roce 1972 vznikla první romská organizace s názvem „Centrální komise Sintů v Západním Německu“, kterou založil *Vinzenz Rose*, strýc dnešního mluvčího německých Romů, *Romani Roseho*. Ten zde také ve svých necelých třiceti letech začal pracovat, přičemž sám svou aktivitou záhy svého strýce předčil. O Velikonocích v roce 1980 zorganizoval týdenní hladovku dvanácti Sintů v bývalém koncentračním táboře Dachau, kterou chtěl

Romani Rose

příspět k mezinárodnímu uznání genocidy Romů za druhé světové války. To se mu také povedlo, a dne 17. března 1982 byl *Romani Rose* spolu s delegací německých Sintů a Romů přijat u tehdejšího spolkového kancléře Helmuta Schmidta, který uznal, že Romové za nacismu nebyli pronásledováni z „bezpečnostních“ důvodů, jak se do té doby tvrdilo, ale z důvodů rasových, tedy že opravdu šlo o genocidu. To byl z pohledu historie a mezinárodního práva důležitý milník a jeden z významných úspěchů *Romani Roseho*.

Dalším jeho zásluhným počinem bylo založení Centrální rady německých Sintů a Romů, která vznikla v únoru 1982 a kterou *Rose* dodnes také řídí. Je to dodnes největší zastřešující organizace zemských a regionálních sdružení německých Sintů a Romů. Od roku 1991 je *Romani Rose* jednatelem Dokumentačního a kulturního střediska německých Sintů a Romů v Heidelbergu. Dalším významným úspěchem této osobnosti bylo oficiální uznání a podpora německých Sintů a Romů ze strany německého státu jakožto oficiální „německé“ menšiny.

Jistým protipólem *Roseho* je další romský aktivista, *Rudko Kawczynski*. I když se tento obhájce práv Romů narodil v polském Krakově, jeho rodina se přestěhovala do Německa už když mu byly tři roky. K jeho

hlavním tématům nepatří pouze doba nacismu a odškodnění romských obětí, ale také boj proti vyhošťování romských uprchlíků zpět do zemí východní a jihovýchodní Evropy a vůbec ukončení diskriminace Romů v celé Evropě. Začátek *Kawczynského* politické kariéry byl rychlý a bouřlivý. V červnu roku 1989 byl ve svých 34 letech nominován jako hlavní kandidát za zelené v evropských volbách. Jeho motto znělo: „Cikáni, běžte do politiky. Romové, honem, staňte se kancléřem.“ Protože ale neměl německé státní občanství (pouze pas pro „zahraniční občany“), byla mu kandidatura zakázána. Strana zelených se přesto zařekla, že *Rudka Kawczynského* do Štrasburku vyšle – jako politického referenta strany.

Kandidatura tohoto politika, který „nemohl být zvolen a ani sám nemohl volit“, sklídila i mnoho kritiky, v neposlední řadě také ze samotného středu Strany zelených a ze strany Centrální rady. Nejmenovaný prominentní člen zelených se tak například nechal slyšet, že tuto „show s Cikánem“ neschvaluje, a že „mnoho delegátů strany se neodvážilo promluvit či hlasovat proti *Rudkově* kandidatuře jen proto, že se báli nálepky ‚xenofoba‘.“ Centrální rada ho pro změnu obvinila, že zneužívá romské uprchlíky a migranty bez státní příslušnosti „ke svým spektakulárním výstupům“.

Rudko Kawczynski

Rudko Kawczynski v 90. letech skutečně přesídlil do evropských institucí a jeho působení v Německu tak zvalo zaslou. Byl spoluzakladatelem tzv. „Roma National Congress“ a v prosinci 2005 byl zvolen prvním prezidentem nově založeného „Evropského fóra Romů a Travellerů“, kterým je dodnes.

Na „opravdového německého“ politika z řad Romů či Sintů tak Německo stále čeká. Prvním významným znamením, že v této oblasti dochází v posledních letech ke změnám, je kandidatura *Sinta Romea Franze* do parlamentu, která – alespoň pro tentokrát – úspěchem neskončila. Více se o ní i o samotném kandidátovi na tomto místě není třeba rozepisovat. Mnoho zajímavých informací se čtenáři dozví v rozhovoru, zveřejněném v tomto čísle *Romano Vodí*.

ROMEO FRANZ:

Evropa musí být místem pro všechny lidi, kde nemá rasismus a diskriminace co dělat.

Veronika Patočková

Bündnis 90/Die Grünen

➤ Romeo Franz je 46letý houslista, klavírista a skladatel. V roce 1991 založil svou první kapelu, Romeo Franz Ensemble, roku 2012 složil skladbu „Mare Manuschenge“, která od té doby zní u památníku romským obětem nacismu. V roce 2011 vstoupil do Strany zelených a stal se aktivním politikem. Do té doby byl předsedou Zemského svazu německých Sintů Porýní-Falc a členem představenstva Centrální rady německých Sintů a Romů. Ve volbách do parlamentu, které se konaly 22. září 2013, kandidoval ve svém volebním kraji na šestém místě, což bohužel nestačilo k tomu, aby se do Spolkového sněmu probojoval.

Existuje nějaký okamžik nebo nějaká událost, která vás přiměla k tomu, stát se aktivním politikem, tedy překročit hranici angažmá běžného občana v rámci možností občanské společnosti?

Byl jsem dlouho aktivním obhájcem občanských práv a místopředsedou Zemského svazu německých Sintů ve spolkové zemi Porýní-Falc. Díky této činnosti jsem nasbíral řadu zkušeností, pracoval jsem s lidmi, kteří se nacházeli v obtížné situaci, kteří potřebovali pomoc a podobně. To bylo období, kdy jsem se toho hodně naučil. Vstoupit do některé z politických stran jsem se rozhodl v momentě, kdy jsem zjistil, že můžu jako člen nějakého svazu dosáhnout pouze omezených změn – a dál se nedostanu. Čili že člověk je vždy v pozici prosebníčka, nemůže o ničem sám rozhodovat. A tak mi časem došlo, že takhle to dál nejde, že tímhle ničeho víc nedosáhnou. Pak jsem se rozhodl vstoupit do politiky. Mimo jiné díky své práci v Zemském svazu Sintů jsem nasbíral hodně zkušeností s různými stranami a mohl jsem si tak o nich udělat přesný obrázek. A Strana zelených pak byla stranou, se kterou jsem měl nejvíc společných bodů.

Takže žádný konkrétní moment, kdy jste se rozhodl vstoupit do politiky, jste neprožil?

K tomu rozhodnutí jsem došel postupně. Vždycky jsem to tak nějak cítil, například když jsem podával žádosti o podporu různých projektů, kupříkladu v oblasti vzdělávání jak konkrétních skupin lidí, tak v oblasti interkulturního vzdělávání. Celá léta jsem rok co rok odesílal žádosti, které ale nikdy nebyly schváleny. A já jsem kvůli tomu nemohl ty projekty realizovat, nemohl jsem pracovat s lidmi, s mládeží... Pak mi bylo jasné, že narážím na určitou hranici.

A proč jste si vybral zrovna Stranu zelených? K tomu je třeba dodat, že v Česku není jisté, zda se zelení vůbec dostanou do parlamentu, jestli překonají hranici pěti procent hlasů. Mohl byste své rozhodnutí vysvětlit českým čtenářům z německého úhlu pohledu?

V Německu se zelení do parlamentu rozhodně dostanou. Je to strana, která existuje už přes

třicet let. V Německu a u svých voličů si vy-
budovala dobrou pozici. Jak už jsem řekl –
díky své dřívější práci jsem nasbíral mnoho
zkušeností a Strana zelených zkrátka nejvíce
vyhovuje mým nárokům ohledně lidských
práv, práv menšin a nakládání s životním
prostředím. A proto jsem se celkem rychle roz-
hodl pro zelené.

To je hezké. V Česku má letos na kandidátce zelených místo celkem devět Romů a Romek – za měsíc také budeme mít volby...

To svědčí o tom, že jsou zelení pro tuto
menšinu velmi důležitou stranou, která
otevřeně a upřímně zastupuje jejich zájmy.
Rozhodnutí těchto kandidátů je toho jasným
důkazem.

Když si člověk otevře webovou stránku Strany zelených ve vašem volebním kraji Ludwigshafen, okamžitě mu pohled padne na vaši fotografii. Na kandidátce jste také na dobrém místě, jste šestý v pořadí, i když jste členem Strany zelených teprve tři roky. Proč tomu tak podle vás je?

Je to možná tím, že jsem díky své politické
činnosti a jako hudebník docela známý. Jak
v Německu, tak také zde, v mém regionu. Díky
svému aktivismu mám také určité zkušenosti.
To na tom má, myslím, také určitou zásluhu.
Další věc je, a to vám říká zcela podle pravdy,
že při vnitrostranických volbách proti mně
v mém volebním kraji hlasoval jen jeden člověk.
To znamená, že v naší straně vládla obrovská
míra akceptance a velká vůle k tomu, nomi-
novat zástupce Sintů jako kandidáta do par-
lamentu. A o dva týdny později, když jsem se
na zemském sjezdu ucházel o konkrétní místa
na kandidátce, umístil jsem se na třetím místě
mezi muži. To znamená, že mají zelení pro
menšinu Sintů velké pochopení. A to vyjadřují
tím, že se nestydí za to, že se zasazují za práva
této menšiny, že mají ve svých řadách i jejich
zástupce, ale že to naopak dávají otevřeně na-
jevo! Myslím si, že to je pro společnost úžasné
poselství.

Myslíte si, že se zelení – jak v Čechách, tak v Německu – nemusejí obávat zfráty voličů, když si zvolí sintského či romského kandidáta?

Toho se Strana zelených v Německu nemusí
obávat. Tato strana je známá jednak svou
snahou o ochranu životního prostředí a jed-
nak tím, že se velmi silně zasazuje za práva
menšin. A to každý volič zelených ví.

To souvisí s mojí další otázkou, a sice, že zelení mají i zástupce jiných menšin – nejlepším příkladem je předseda s tureckými kořeny Cem Özdemir. Jsou to ale zástupci menšin, které v porovnání se Sinty v Německu nežijí tak dlouho. Čím to je, že tato menši-

na, která je oficiálně uznaná jako součást Německa, má tak malé zastoupení v politice?

Věc se má tak – my Sintové žijeme v Německu
už přes šest set let. Naše životy velmi silně
zasáhli holocaust. Ale ani po druhé světové
válce se nám nedostalo příliš velkého uznání.
Němečtí Sintové a Romové, kteří se po válce
vraceli do Německa, nebyli přijati s otevřenou
náručí, naopak, byli dále diskriminováni. Za
pěti či přežijí holocaustu byly v západním
Německu často zodpovědné stejné osoby,
které předtím organizovaly transporty. Geno-
cidu Sintů uznal až v roce 1981 kancléř Helmut
Schmidt v reakci na hladovku, kterou tenkrát
držel Romani Rose s dalšími přeživšími ho-
locaustu v Dachau. Tím jsme jako menšina
ztratili mnoho času, kdy jsme se nepodíleli na
společenském životě. To trvalo velmi dlouho.
Nejprve jsme si vybudovali občanský aktivní
základnu. Centrální rada německých Sintů
a Romů a jednotlivé zemské svazy se postaraly
o to, aby byli odškodnění lidé postižení ho-
locaustem. I když někteří čekají na odškodnění
dodnes. Nyní Sintové a také němečtí Romové
pomalu získávají dostatečné sebevědomí
a mají i vůli k tomu, angažovat se v politice.

A to je to hezké na mé kandidatuře. Díky ní
jsem už přesvědčil některé Sinty k tomu, aby
vstoupili do nějaké demokratické strany a byli
v politice aktivní. Na toto znamení romská
menšina čekala.

Máte známé nebo přátele mezi německými Sinty a Romy, nebo mezi neněmeckými Romy, které jste inspiroval k tomu, aby také vstoupili do politiky? Jste pro ostatní vzorem?

Znám čtyři Sinty a jednoho Roma, kteří jsou
členy německých politických stran. Jeden je u
CDU, Křesťanské demokratické unie, jeden u
sociálních demokratů, jeden ve straně Levice
a dva ve Straně zelených. To je, myslím,
skvělá věc. Mám také svůj protějšek v Bulhar-
sku, jmenuje se Orhan Tahir a je právník, člen
Strany zelených. Těsně poté, co jsem v dubnu
Bulharsko navštívil, také kandidoval do parla-
mentu. Takže je vidět, že tento signál, totiž že
je dobré se angažovat v politice a že lidé chtějí
být aktivní, má dobrou odezvu v rámci naší
menšiny. Přidávají se další, kteří chtějí něčeho
dosáhnout. Dostávám také e-maily a zprávy
na Facebooku, ve kterých mi lidé gratulují
a říkají, že se sami dají do práce. To považuji za
hodně pozornosti a myslím si, že už jen kvůli
tomu byla moje kandidatura opravdu úspěšná
– bez ohledu na to, jaký bude výsledek po vol-
bách 22. září.

To zní opravdu pozitivně. Jak je to s neněmeckými Romy, například s Romy, kteří se do Německa přistěhovali z jižní nebo východní Evropy? Dočetla jsem se, že je v politice chcete také zastupovat. Zároveň ale chcete jasně dát najevo, že neněmečtí Romové mají jiné potřeby a jiné osudy než němečtí Sintové a Romové.

Ale pokud budete jako německý Sinto mluvit za Romy-emigranty, nepovede to naopak k další homogenizaci?

Vidím to trochu jinak. Pojem Sintové a Romové
existuje pouze v Německu. A protože toto
dvoudomé označení máme, vyvstává pocit,
že žádné rozdíly mezi Sinty a Romy neexistují,
že to je homogenní skupina. To je ale opravdu
omyl. Například němečtí Sintové v Německu
žijí už přes šest set let, němečtí Romové dvě
stě let. Dál máme Romy, kteří sem přišli po
válce nebo po pádu zdi v letech 1989-1990.
Ati k německým Sintům a Romům nepatří, je to
mnoho různých heterogenních národnostních
skupin. Každá z nich je národnostní menšinou,
která v nějaké zemi může žít až osm set let –
například v Srbsku. V těchto zemích mají svou
vlastní romskou kulturu, stejně jako máme
v Německu kulturu Sintů. Také jejich jazyk
je jiný. A těchto rozdílů si musí být vědoma i
většinová společnost, protože není možné,
aby se například problematika přistěhovalých
Romů hned automaticky ztotožňovala s
německými Sinty. Myslím, že se to děje často,
přičemž pak dochází k další stigmatizaci těchto
lidí. Proto vidím jako svůj úkol lidem vysvětlit,
že jsou mezi těmito skupinami rozdíly.

K vašim oblastem patří migrační a integrační politika. Což ale vlastně není tak úplně samozřejmé – ani vy ani vaše rodina k přistěhovalcům nepatří, smím-li to tak říct. A tomto ohledu to tedy není přímo vaší osobní záležitostí...

Vnímám jako svůj osobní úkol pomáhat li-
dem. Nejen proto, že jsou Němci nebo Sin-
tové či Romové. Jde mi o to, být oporou
i přistěhovalcům a lidem, kteří do Německa
přichází – mám zkrátka takovou potřebu!
Protože jsem se díky svým zážitkům
a zkušenostem naučil, jak je to hrozné, když
člověk musí zažít rasismus a vyloučení ze
společnosti. A proto jsem si dal za cíl, zastávat
se všech menšin, které jsou diskriminované,
postavené mimo společnost bez možnosti
se na jejím dění podílet. Mně osobně se slovo
integrace moc nelíbí. Radši mluvím o inkluzi,
protože to mnohem lépe vystihuje, čeho
chtějí dosáhnout menšiny nebo zkrátka lidé,
kteří jsou sociálně vyloučení. Ti si totiž přejí
být součástí společnosti, jejichmi právoplatnými
členy.

To je hezké. Jak už jsem říkala, také v Česku máme Romy a Romky, kteří budou za měsíc kandidovat do parlamentu. Chtěla bych se vás tedy na závěr zeptat, jestli jim chcete něco vzkázat?

Velmi rád! Chtěl bych jim vzkázat, že to
považuji za skvělé, že jsou politicky aktivní.
Že si přeju, abychom drželi spolu, abychom
mohli společně přispět k vývoji evropské
společnosti. Že Evropa musí být místem pro
všechny lidi, kde nemá rasismus a diskrimi-
nace co dělat.

Dusot kanad po náměstích je jen znakem frustrace a nenávisti, která nesmí v naší společnosti dostat prostor.

Jarmila Balážová

SZ se před třemi lety se ziskem 2,44 procenta nedostala po předchozím období do PS. Proč myslíte, hodnotíme-li po letech a s ohledem na to, že obcházíte voliče, máte možnost s nimi hovořit, předpokládám, že i o důvěře ve vás.

Strana zelených minulá tři roky nezhálela. Máme každodenní kontakt ve městech a krajích s lidmi, pomáháme jim bojovat proti hazardu, předraženým zakázkám radnic. Například v Opavě realizuje 1. náměstkyně primátora Pavla Brady velmi kvalitní koncept dostupného bydlení, který bychom chtěli rozšířit po celém Česku. Je to nejlepší cesta, jak zastavit nehorázně předražené ubytovny, které vydělávají na neštěstí druhých.

Máme také stovky zastupitelů a vrátili jsme se zpět na parlamentní půdu se senátorkou Eliškou Wagnerovou a senátorem Liborem Michálkem, kteří byli zvoleni jako nezávislí s podporou Strany zelených. V Ústeckém a Libereckém kraji jsou zelení zastupitelé, díky kterým se zvýšilo bezproblémové rozdělování veřejných prostředků i EU fondů. To je podle mě kus práce.

Martin Bursík se nakonec rozhodl se svou Liberálně ekologickou stranou voleb neúčastnit, může to znamenat pro SZ výhodu?

Martin Bursík je zkušený politik a tak pravděpodobně realisticky odhadl, že nově založený subjekt bez zastoupení v krajích, městech a obcích nemá šanci.

Po tom neúspěchu před třemi lety jste dal svoji funkci všanc, ale vaši spolustraníci vám věřili. S čím teď přicházíte a jak šance SZ vidíte? Co budete považovat za úspěch?

Strana zelených vede silnou kampaň ve všech 14 krajích, náš program je dlouhodobě postaven na obnově demokracie, rovných příležitostech a sociálních akcentech, zároveň ale nabízí řešení k opětovnému nastartování domácí ekonomiky i energeticky šetrnou vizi pro Českou republiku. Jsme jedinou stranou, která zvítězila v testu korupce MF DNES ve známé kauze „milión za zákon

Ondřej Liška

pro hazard.“ Právě důvěryhodnost Strany zelených a kvalita mých spolupracovníků mi dává sílu pokračovat v české politice. Chceme najít správnou budoucnost pro Česko a věříme, že náš program získá důvěru voličů. Průzkum České televize ze září ukázal, že máme šanci překročit 5 procent a vrátit se zpět do Sněmovny. Zajištění návratu zelených poslanců by bylo zúročení naší dlouhodobé práce ve městech a obcích.

SZ se rozhodla poskytnout lidem nominovaným SRP místa na svých kandidátních listinách v jednotlivých krajích, proč? Jak došlo k té domluvě a s jakou odezvou se uvnitř SZ setkávala?

Strana zelených pravidelně vyjadřuje výrazné znepokojení nad nárůstem protiromských nálad v Česku i proti všeobecné nesnášenlivé náladě.

Zelení představili koncept Cesta z ghetta, který vidí jako způsob, jak se z této kritické situace dostat. Se SRP máme i díky tomu celou řadu shodných programových bodů. Shrnu bych to tak, že neděláme politiku pro Romy, ale s Romy. Jejich kandidatura

a přítomnost v politice je jediná cesta, jak docílit plně rovnoprávnosti ve společnosti. Té nelze docílit zcela, dokud se Romové nebudou podílet na rozhodování v parlamentu i ve vládě.

Po letech se snažíte o návrat do vysoké politiky, nebojíte se, že vám tohle spojení s Romy může uškodit, i když vaši voliči jsou asi tolerantnější a schopnější multikulturnějšího soužití než je průměr?

Očekáváme, že voliči ocení vtažení Romů do politiky. To, že jsme se rozhodli společně s Romy otevřít příležitost vytvořit lepší budoucnost pro sebe i Česko. Není to ostatně poprvé, kdy jsou romští zástupci na zelené kandidátce. Řada Romů je také členy zelených. Lucie Horváthová v Pardubickém kraji. V Plzni letos kandiduje jako trojka David Tišer.

Voliči, kteří naši práci sledují dlouhodobě, vědí, že se politici Strany zelených opakovaně objevují na akcích proti neonacistům a tato spolupráce je určitě nepřekvapí.

Jsme-li u romské menšiny, proč se podle vás tak rapidně opět zhoršilo nejen postavení Romů samotných, ale zejména jejich vnímání českou společností a jaké řešení, v jakých oblastech, lze nalézt?

Zhoršení souvisí s celkovou ekonomickou recesí, roste nezaměstnanost a zvyšují se rozdíly mezi bohatými a chudými. Je třeba urychleně zastavit současnou praxi exekucí. Zelení prosazují snížení maximální výše úroků z prodlení. Podpoříme také sociální podnikání jako prostředek pro zaměstnávání lidí s handicapem a také jako způsob podpory návratu obtížně zaměstnatelných osob na trh práce v rámci modelu dostupného zaměstnávání.

V podpoře zaměstnanosti opakovaně selhává vláda. Místo podpory plošných opatření, jako je například stavebnictví, kde může na každou miliardu vzniknout až tisíc pracovních míst. Celkem může za teplotování domů vytvořit přes 35 tisíc pracovních příležitostí, což by výrazně napomohlo zlepšení celé situace.

Sám jste se jako ministr školství pokoušel i v reakci na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (D.H. rozsudek) zřídit v resortu odbor pro inkluzivní vzdělávání, ale ten moc dlouho nevydržel. Jak otázky vzdělávání romských dětí, počty základních škol praktických a speciálních, připravenost či nepřipravenost státu a pedagogů na tzv. inkluzivní model vnímáte nyní?

V dobách na ministerstvu jsem začal se systémovými změnami, na které do té doby neměl nikdo odvalu. Založení odboru pro inkluzivní vzdělávání nebylo jediným krokem. Klíčové bylo zejména vytvoření tzv. Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání, který byl vytvářen na základě spolupráce se širokým týmem expertů uvnitř i vně ministerstva. Všechna opatření zde byla shrnuta od předškolní přípravy až po přípravu pedagogů, změnu financování regionálního školství, speciálních pedagogů, až po změny v poradenském systému. Tento akční plán je možné kdykoliv opráší a začít znovu prosazovat. Jsem si jistý, že veškeré kroky, které jsou v něm popsány, by výrazně napomohly rychlému zlepšování celkové situace.

I dnes vidím v problematice inkluze ve vzdělávání ze strany Ministerstva školství určité úsilí. Vítám například současné sčítání romských žáků v bývalých zvláštních školách. Bez toho bychom nikdy nemohli být schopni posoudit, jestli diskriminace romských žáků přetrvává, nebo jestli se situace zlepšuje.

Ono úsilí by ale mohlo a mělo být mnohem větší. Je třeba zapojit více odborníků napříč celým systémem. Jako důležitý krok vnímám i zapojení neziskových organizací, které jsou dnes hlavním nositelem tématu.

Jsmo svědky protiromských demonstrací, k nimž představitelé jednotlivých stran stále mlčí. Proč myslíte, jistě je v politici i dost slušných lidí, ale nejsou-li na soužití tázáni, raději se k němu ani k projevům krajní pravice nevyjadřují. Proč, a jak to změnit?

Zelení říkají dlouhodobě jasné ne neonacistickým pochodům českými a moravskými městy. Za úplnou nehoráznost považujeme zneužití svátku svatého Václava, kdy pravicoví extrémisté svolali do centra Prahy demonstraci přímo na Václavské náměstí.

Demokratická společnost by měla mít dost odvahy odmítnout zneužívání veřejného prostoru. Česko potřebuje nezbytně otevřít novou kapitolu vztahu většiny a národnostních menšin. Musíme přestat zavírat oči před problémy ve vyloučených lokalitách nebo bujících ubytovnách pro sociálně slabé. Ovšem dusot kanad po náměstích je jen znakem frustrace a nenávisti, která nesmí v naší společnosti dostat prostor.

Projevy nenávisti vůči rase nebo jiné odlišnosti nemůže společnost respektovat. Stát musí zajistit bezpečnost i garantovat důstojný život každému člověku, bez ohledu na barvu jeho pleti, sexuální orientaci nebo náboženské vyznání. Pochody neonacistů se však nenecháme zastrašit a dál budeme prosazovat respekt i úctu pro lidi se znevýhodněním, i pro ty, kteří se ocitli ve složité životní situaci a potřebují podat pomocnou ruku, aby se mohli postavit zpět na vlastní nohy.

S jakými dalšími stranami spolupracujete v jednotlivých volebních krajích?

Často spolupracujeme s místními politickými subjekty. Například v Ústeckém kraji kandidovali zelení v součásti koalice

PRO kraj spolu s křesťanskými politiky. V Liberec-kém kraji spolupracujeme s místní politickou stranou Změna pro Liberecký kraj. Cílem zelených je však také posilování spolupráce s neziskovým a občanským sektorem. Právě zde lze nalézt kvalitní budoucí politiky s vzhledem do praxe.

Vystupujete dost razantně, nekompromisně, zřetelně, tak jste ale vystupovali i předtím, a přesto jste například neodešli z vlády po rasistických výrocih místopředsedy vlády. Byla to chyba? Jak velkých ústupků má být strana a její politici schopna za cenu dalších pozitivních věcí?

Osobně jsem odchod z vlády prosazoval, a to velmi důrazně. Bohužel, většina strany byla tehdy pro setrvání ve vládě a já jsem nakonec ustoupil. Zpětně považuji setrvání ve vládě za chybu, a to i z dalších důvodů. Nezbyvá, než se z ní poučit a příště být neústupný i v tomto ohledu.

V případě, že SZ neuspěje, co dál? Budete dál v čele SZ? Vydrží SZ do dalších voleb?

To je otázka, kterou před volbami vůbec nemá cenu řešit. Zejména proto, že věříme ve volební úspěch. Ať už bude po volbách stát v čele strany kdokoliv, já zeleným zůstanu, protože jsem přesvědčen o kvalitě našeho programu i o tom, že politika se dá dělat srdcem. Jsem zeleným politikem z přesvědčení, nikoliv kvůli funkci, kterou právě zastávám. Zelení si věří a do voleb jdou pro šest až sedm procent voličských hlasů.

Máte dvě malé dcerky, manželku, jak často je teď v době před volbami vidíte? Bude čas jim to vynahradit?

Samozřejmě se snažím být doma co nejvíc, ale zejména v posledních dnech se mi to daří méně, než bych si přál. Rodina je v tomto naštěstí velmi tolerantní. Chápe, že pár týdnů před volbami je to náročné, a toleruje i to, že chodím domů až hodně pozdě večer. Nepřestává mě ale podporovat a vytváří mi prostor, abych nyní, kdy je to nejvíc potřeba, vkládal do práce maximum. Vnímá totiž podobně jako já, že stav, ve kterém je současná politika i Česká republika, se prostě musí změnit.

Dal jsem sám sobě závazek, že po volbách jim čas vynahradím. Je to takový můj předvolební slib. A hodlám ho, stejně jako ty ostatní, dodržet.

ODIHR: Podporujeme romské studenty

Jana Baudyšová

Je podmračený den v polovině září, přes kabáty se dere zima a prší čím dál tím víc. U školy v Mariánských horách v Ostravě se setkáváme s Lukreciem a Adamem. Choulí se do bund a do čepic, ale mají dobrou náladu. Lukrecius Chang je karvinský umělec, rapper a kickboxer. Spolupracuje s Vladimírem 518 nebo Hugo Toxxxem, působí jako romský mentor ve stejnojmenném projektu a pracuje jako asistent prevence kriminality. Adam Císař je člen výtvarně-experimentální skupiny Mind Game a spolu s Lukreciem se věnují dětem v rámci projektu o.s. Romea s dlouhatánským názvem „*Propagace a podpora vzdělávání za pomoci úspěšných romských osobností*“.

Třída připomíná hučící úl. Je po vyučování a panuje neformální atmosféra. Do „party“, která se dětem při setkávání věnuje, patří i paní učitelka Michaela Garbová, nepostradatelná součást všeho dění a romští studenti – David Holub, Andrea Červeňáková, Šárka Krosčénová nebo třeba Aneta Suchá. Od nich se děti nenápadnou formou dozvídají, co a kde studují, co všechno to obnáší a hlavně – že pokud se chce, může si každý jít za tím, co ho baví a čemu by se rád věnoval. Nikdo tu nemá přednášku na téma „vzdělání je důležité, koukej se hezky učit“. Děti si mohou s každým povídat, jak chtějí a ptát se na cokoli, co je zajímavé.

Společná setkávání také spojuje jedno velké téma – svoboda a demokracie. Ani povídání a debaty o těchto pojmech nejsou školometská a „suchá“. Jak by také mohly, když je dětem přibližují „kluci“, z nichž

jeden rappuje a tančí a druhý se věnuje uměleckým graffiti. A právě Adam s dětmi vytváří společnou symbolickou koláž. Každý přispěje svým vlastním dílem, nikomu se v uměleckém rozletu žádné meze nekladou.

Stejně zadání – výtvarně pojaté koláže na téma „svoboda“ – řeší i druhá skupina dětí zapojená do projektu – nedaleko Krásné Lípy na Základní škole v Dolním Podluží. S dětmi se tu schází Marcela Surmajová, která se rovněž zúčastnila projektu Romský mentor, a výtvarník Martin Zach. Dětem pod rukama vznikají nevšední trojrozměrné objekty.

„Jsou to vlastně čtyři „hlavy“ – každá symbolizuje jedno z témat svoboda, demokracie, lidská práva a diskriminace. Každou z nich tvořila jedna skupinka dětí. Byl jsem příjemně překvapen, že je to bavilo a výsledek je povedený, „hlavy“ svá témata vyjadřují opravdu dobře,“ přibližuje Zach.

Nechybí pedagogická podpora – paní učitelka Martina Hofmanová, studenti středních a vysokých škol a na setkání přijíždí i koordinátorka projektu, Petra Zahradníková.

PROPOJIT STUDENTY A JEJICH BUDOUČÍ MOŽNÉ ZAMĚSTNAVATELE

Právě ona stojí i za koordinací dalšího dění – organizuje workshopy v Ostravě a v Ústí nad Labem, na kterých se setkají zástupci místní samosprávy a neziskových organizací, romští studenti, kteří z daného kraje pocházejí nebo v něm studují a další romské osobnosti.

„Cílem projektu je propagovat vzdělávání, propojit studenty a jejich budoucí možné zaměstnavatele. Chceme zprostředkovat romským studentům středních a vysokých škol co nejvíce potřebných informací v oblasti vzdělávání. Také se snažíme studenty zapojit do dobrovolnických aktivit s místními neziskovými organizacemi, které pracují s dětmi. Studenti jsou pro děti vzorem, dobrým příkladem. Na workshopech se pak zase setkají studenti s romskými osobnostmi z různých oborů – a ty zase mohou motivovat je, mohou se poznat, navázat spolupráci, navíc se setkají i se zástupci neziskových organizací a místní samosprávy. Projekt by

měl přispět k vzájemné diskusi na společná témata a ke vzájemné spolupráci,“ říká.

Každý měsíc vychází internetový newsletter, kde se zájemci a studenti podrobně dočtou o možnostech stipendií, stáží, výměnných pobytů, studia v zahraničí, na státních i soukromých školách, vzdělávacích kurzech, a kde dále naleznou informace pro maturanty, absolventy, ale třeba i přehled zajímavých kulturních akcí.

UKÁZAT V MÉDIÍCH ÚSPĚŠNÉ ROMY

Adam ukazuje dětem, jak si namíchat barvy. Z tub se vytlačují červená, modrá, zelená. Kromě papírů se barví i prsty a ruce. Vzniká pozadí koláže. Na plátně běží z projektoru videoklipy, řízný rap a stylový streetdance.

„To ale přece nejste vy?“ ptá se nevěřícně mladá slečna. Lukrecius se pod svým kšiltlem usměje. „Fáákt? Holky, to je on!“ utíká ohromeně oznámit ostatním.

„Práce s dětmi mě moc baví. Rád je učím tomu, co sám umím – rap, hiphop a kickbox, ale povídáme si i o tom, co je dobré a co není, o pravidlech ve společnosti, zákonech, právu. Když vidím, že už třeba v tělocvičně nemohou, ale podaří se mi je ještě vyhecovat, když se pak odvážou a dávají do toho celé srdce, tak z nich mám radost. Jde o to, překonat svoje hranice. Na konci každé hodiny jim poděkuju a pochválím je,“ vysvětluje Lukrecius Chang.

Projekt se také zaměřuje na média. Jde o to, přispět k pozitivnímu mediálnímu obrazu Romů – psát a točit o známých i neznámých romských osobnostech z různých oblastí, ať už z oblasti kultury, sportu, školství, politiky nebo podnikání.

Rozhovory a články vznikají ve spolupráci s Českým rozhlasem, redakcí měsíčníku Romea Vodí, zpravodajským serverem Romea.cz a pořadem Desetiminutovka Romea.tv. Redaktor O Roma Vakeren Radiožurnálu Jan Rosenberg tak třeba točil rozhovor s úspěšným paracyklistou Markem Moflářem (*k poslechnutí v archivu na stránkách Českého rozhlasu ze dne 28.září*), Iveta Demeterová

zpovídala koordinátorku projektu a studenta Petra Ščuku (21. září).

Projekt zakončí diskuse studentů na téma demokracie a svoboda v pražském Divadle v Korunní, která je plánována v příležitosti výročí sametové revoluce na pátek 15. listopadu. Debatu bude moderovat Erik Tabery, šéfredaktor týdeníku Respekt. Stejně jako na dvou tiskových konferencích, které budou diskusi předcházet, i tady budou přítomni novináři, otevřené dveře budou mít nicméně všichni, kdo mají zájem se přijít podívat, případně se do diskuse zapojit.

Akce se zúčastní i děti z Ostravy a Dolního Podluží – autoři výtvarných koláží, které s sebou do Prahy přivezou.

„Myslím si, že takový projekt je důležitý. Sám jsem ani nečekal, že bude děti tak bavit. A je skvělé, že předměty, které děti vyrobily, nezůstaly jen pro jejich vlastní potěšení, ale že se dají vidět i „venku“, na takovéhle akci – to může být velice motivující,“ dodává Martin Zach.

„Romea se dlouhodobě věnuje vzdělávacím projektům, protože vzdělání je základ a nám jde o to, aby se žáci a studenti mohli ve školách i mimo ně vzájemně potkávat, trávit spolu čas, aby padal strach a obavy, které často přicházejí spolu se stereotypy o Romech. Tímhle projektem chceme nabídnout studentům servis, jak o tom hovoří Petra, poskytnout možnost společného setkávání a práce, možnost poznat prostřednictvím romských mentorů osobnosti, které přicházejí do tříd a pracují se všemi bez rozdílu. A konečně vzájemnými setkáními a debatami chceme propojit samosprávy těchto dvou měst s šikovnými lidmi, s nimiž mohou v budoucnu spolupracovat, i když naše angažování tam už skončí,“ vysvětluje Jarmila Balážová, předsedkyně ROMEA, o. s.

➤ Projekt v sobě zahrnuje hned několik rovin. Dají se nějak ve stručnosti shrnout? Zeptali jsme se koordinátorky Petry Zahradníkové.

Ano, jsou to tři základní roviny. První je informační – zaměřená na studenty, školy, lokální partnery, romské osobnosti a další, jsou to informace týkající se vzdělávání, ale i kultury, novinek z místních samospráv apod. Probíhají prostřednictvím mailinglistů a sociálních sítí a nejsou určeny pouze Romům.

Druhá rovina je mediální – šíření pozitivního mediálního obrazu Romů. Je mezi námi mnoho úspěšných romských osobností a my o nich chceme dát vědět. Ve třetí rovině jde o propojování, síťování – s tím, že je v ní kladen důraz na studenty, kterým umožňujeme setkat se se zástupci místních i celorepublikových neziskových organizací, se zástupci lokální samosprávy a osobnostmi z řad Romů.

Projekt chce také podpořit zapojení

ZŠ Dolní podluží

Marcela Surmajová

Lukrecius a Adam

Jana Baudyšová

studentů do dobrovolné činnosti v neziskových organizacích, podpořit aktivity mladých lidí v občanské společnosti a dát jim možnost stát se vzorem pro ostatní mladší kolegy.

Na co projekt navazuje?

Projekt navazuje na naši dlouhodobou podporu středoškolských a vysokoškolských studentů v různých předchozích realizovaných projektech a spolupracuje s projektem Roma mentor. Zvláště zajímavá je i spolupráce se studenty REF stipendijního programu. Romea má dlouhodobou zkušenost s realizací vzdělávacích projektů spojených s informačními kampaněmi.

Kde přesně se tedy projekt realizuje, jaký má dosah?

Projekt probíhá na celém území ČR, zvláště v Moravskoslezském a Ústeckém kraji.

Zvláště studenti ze zmiňovaných krajů se mohou těšit na přínosnou spolupráci v rámci projektu.

Čím je pro ně přínosný?

Studenti dostávají informace, které potřebují ke studiu, chtějí k zábavě, a které nabízejí možnost uplatnění či dalšího studia a zároveň je také informují o dění na celostátní a regionální úrovni v oblastech studia, práce, kulturního života. Sledují pozitivní příklady mentorů a dalších úspěšných osobností a zároveň se zapojují do místního života a poznávají nové příležitosti.

Lukrecius Kišš alias Chang
29 let, Karviná
Rapper, tanečník a kickboxer.

Své první songy vydal v roce 1998, od té doby aktivně působí na české hiphopové scéně. Třikrát dosáhl titulu vicemistr České republiky v kickboxu, sám ho i vyučoval. V roce 2007 si zahrál vedlejší roli ve filmu Česká RAPublika, o dva roky později v dokumentárním filmu ŠITKREDIT. Od školního roku 2012/2013 působí v projektu Romský mentor, pracuje také jako asistent prevence kriminality v Karviné.

www.lukreciuschang.cz

Adam Císař, 26 let, Karviná
Člen kreativní výtvarné crew Mind Game.

Skupina se zabývá převážně malbou spreji, ať už v interiéru nebo exteriéru, natáčí graf-fiti videa, hudební klipy, účastní se mnoha akcí. „Snažíme se přicházet na nové techniky malování v kombinaci s jinými styly. V nejbližší době rozjedeme i vlastní potisky a design na oblečení,“ přibližuje Adam alias „Cesar“ i za své dva kolegy – Abela Finna a Anriho.

www.youtube.com/MindGameProduct
www.facebook.com/MindGamecz

Martin Zach
37 let, Praha
Výtvarník, ilustrátor.

V portfoliu Martina najdete všechno možné, od knižních ilustrací (například pro knihu romských povídek), plakátů na hudební akce a divadelní představení, přes ilustrace pro časopisy po rozličné kampaně (Český červený kříž, Celé Česko čte dětem aj.). Věnuje se také animacím, komiksům, tvoří loga a design. Na české výtvarné scéně působí i Martinovo dvojče – bratr Tomáš Zach.

www.3ax.cz

Marcela Surmajová
35 let, Horní Podluží
Předsedkyně neziskové organizace Poradna barevné soužití.

Od roku 2011 působí v integračním projektu Romský mentor, práci s dětmi se věnuje od roku 2007. Kromě terénní sociální práce se věnovala také divadlu – vedla dramatické kroužky se zaměřením na metodu Divadlo Fórum, vedla šicí dílnu a podpořovala romskou literaturu.

Projekt financuje OSCE ODIHR.
Poděkování patří Amnesty International a MŠMT za podporu při realizaci.

DOBRO.

Módou proti předsudkům

Jana Baudyšová

Časopisy a magazíny o módě se každý den plní spoustou atraktivních a uměleckých fotek – a většinou také u přitažlivosti a „looku“ zůstává. *Fashion activism* jde dál. Prostřednictvím módy a módní fotografie upozorňuje na společenská témata, propaguje určité myšlenky, podporuje dobrou věc. A nemusí jít jenom o kožichy nebo původ textilu.

V Čechách odstartoval ve velkém v létě 2012 módním editorialem na podporu kampaně Zachraňte lázně Kyselka. Šlo o aktivistickou mediální kampaň, která měla přinutit majitele karlovarských lázní Kyselka k péči o tuto chátrající památku. Server Fashionbook.cz zprodukoval focení s Bet Orten, známou fotografkou a držitelkou titulu Fotograf roku 2012 z Czech Grand design. Nádherné snímky modelek v chátrajících památkově chráněných objektech měly upozornit na „umírající krásu“ těchto lázní, pronikly do většiny českých médií a výrazně podpořily celou kampaň.

Tandem Fashionbook.cz a Bet Orten společně nafotil i další aktivistické editoriały – třeba k mezinárodnímu dni seniorů vznikla série s názvem Grand Chic!, pro kterou pózovaly starší dámy z o.p.s. a pěveckého sboru Elpida společně s muzikanty z kapely Please the Trees. Kampaň upozorňovala na problémy spojené se stárnutím naší populace, potažmo na věkovou diskriminaci (která se třeba právě v módě obzvláště objevuje).

Podobně to vnímá i online obchod s oblečením Zoot.cz, který odstartoval projekt s příznačným názvem DOBRO.

Ve spolupráci s módním návrhářem Pavlem Berkym (Top Styl Designer 2012 na Styl a Kabo) se tak zrodil zbrusu nový fotograficko-aktivistický projekt, který si klade za cíl upozorňovat na netoleranci v české společnosti a propagovat myšlenky tolerance k odlišnostem a k individuálním potřebám.

Pavel v rámci nové kolekce, představené na

MB Prague Fashion Weekendu 2013, navrhl designová černobílá trička – a módní editorial nafotila opět Bet Orten. Při focení v tričku pózoval Kristián Horváth, mladý Rom z Ostravy, který podstoupil operaci a změnu pohlaví.

Výtěžek z prodeje pomůže realizaci antidiskriminačních a vzdělávacích projektů sdružení Romea – zejména na podporu integračního projektu Romský mentor, v němž s dětmi dlouhodobě pracuje i sám Pavel Berky.

Proč si autoři kampaně vybrali zrovna romskou tematiku? Zeptali jsme se koordinátorky – novinářky a fotografky v jedné osobě Kateřiny Písačkové.

„Celou hru rozehrály redaktorky Fashionbooku, které se neváhají vyjadřovat k palčivým společenským tématům. Svě udělalo i načasování – Prague Fashion weekend a Pavlova přehlídka, start projektu DOBRO. – a to vše v klimatu, kdy se každý týden v nějakém městě po republice pořádá protiromský pochod. Přišlo nám důležité postavit se otevřeně za myšlenku tolerance a vzájemného respektu právě nyní.“

Co se vám vybaví, když se řekne „Romové“?

„Vybaví se mi nádherná fotografická publikace Roma Journeys od fotografa Joakima Eskildsona, který i s manželkou sedm let kočoval a fotil romské komunity snad ve všech zemích světa. Vybaví se mi Cikáni Josefa Koudelky. Vybaví se mi záběry z Youtube z letošních demonstrací po celé republice a tyto asociace vyvolávají výbušný mix emocí, které mě nutí se k tomu všemu nějak vyjádřit.“

Co říkáte na současnou situaci mezi lidmi – ve společnosti – nesnášenlivost, rasismus, netoleranci?

„Když jsem vezla Pavlova trička z tiskárny k nám do skladu, ptali se mě kolegové z firmy zcela bezelstně: „A tohle tričko teda bude podporovat cikány?“ a následovala smršť různých „neškodných“ fórků. Odpověděla jsem, že bych ráda viděla, jak vyprávějí tyto vtipy třeba před Pavlem Berkym, nebo jakýmkoli romským spoluobčanem, který opravdu nepatří do kategorie „nepřízřivobivých“. S klidem jsem jim vysvětlila, že tohle tričko vyjadřuje právě tento názor – že nejde házet všechny cikány do jednoho pytle. Následně jsme se dostali do širší politické debaty, kde jsme se shodli, že je to hluboce zakořeněný společenský problém, který musí systematicky řešit stát a že jednou z cest je soustavná investice do vzdělání. Proto podporuje prodejem trik právě projekt Roma mentor.“

Co se s touhle situací dá podle vás dělat na jiných úrovních než je ta státní?

Osobně si myslím, že je důležité upozorňovat na příběhy, jako je ten Pavlův a šířit povědomí o úspěšných Romech. Dále je potřeba na straně médií informovat o celé tematice objektivně, nezaujatě, citlivě a pečlivě. Na úrovni nějakého systémového řešení podle mě leží klíč ve vzdělání – a nejen Romů. Je potřeba vychovat generaci, která je tolerantní k odlišnostem (i když třeba ctí tradice), nediskriminuje a dává rovné šance všem. Důraz na obecnou vzdělanost je podle mě klíč k mnoha problémům české společnosti, jejíž morálka je deformovaná tolika různými faktory.

Trička je možné zakoupit na www.zoot.cz/dobro

METAMORFÓZA NA STAROUHERSKÝ ZPŮSOB

Adéla Gálová

Když se jistý obchodní cestující za jednoho méně vydařeného rozbřesku probudil s krunýřovitou schránou a několika čidly a tykadly navíc, rozprostíralo se před ním, jak vzdělaný čtenář dobře ví, několik krušných dnů plných těžké existenciální melancholie. Identita je věc ošidná, nejasná a složitá, pudící skutečné mudrce i ty, kdo pouze poučeně rozumují, k nejrůznějším myšlenkovým saltům, přemetům a veletočům. „Já“, které je „někým jiným“ může krom banálních, ale o nic méně šokujících zrcadlových střetů v koupelně zaútočit také ve chvílích akontextechzcelanečekaných. Kdepak „mnohotvárnost“, více či méně pokojná koexistence několika osob v jediném těle či triviální bipolarita schizofreniků! To všechno už dobře známe. Představme si ale, jak to bude vypadat, když se teze nečekaně přerodí ve svou přímou antitezi, Tom se probudí jako Jerry, šíta jako sunnita, Pohlreich jako Babica. Jak se výše zmínění kromě prostého faktu náhlé a brutální vnitřní transformace sebe sama vypořádají s úkolem nejnáročnějším – s nutností nějak uchopit soubor metavýznamů, které jejich proměna **reprezentuje?**

Zkusme se pro odpověď obrátit do skorosousedního Maďarska, k dnes už emblematické postavě Csanáda Szegediho a k jeho osobní kalvárii, která kromě své nepopíratelně anekdotické povahy nese také několik rysů s nemalou výpovědní hodnotou k problematice identity obecně. Mladý politik zahájil svou slibnou kariéru už jako dvacetiletý vstupem do maďarské krajně pravicové strany Jobbik, kde se po necelé dekádě ve funkci řadového člena propracoval do jejího vedení – až do loňského roku byl jejím místopředsedou. Na kontě má mimo jiné také výsluh, jakými je registrace „ochranné známky Turul“, vztyčení několik stovek cedulí s geografickými názvy jednotlivých lokalit v runovém písmu* či sběr a následnou publikaci díla s názvem „Pokladnice starodávných maďarských křesťanských jmen“. V roce 2009 se Szegedi s kandidátkou Jobbiku dostal také do Evropského parlamentu. Strana, již reprezentoval a spoluvědl, se pak může chlubit mimo jiné výstupem v parlamentu, na němž zaznělo, že „by bylo

vhodné zjistit, kolik osob židovského původu, které představují celonárodní hrozbu, se nachází v současné vládě a v parlamentu“, soustředěným sběrem jmen do průběžně aktualizovaného seznamu židovských a „buzerantských“ postav maďarského veřejného života, houževnatou anticiganistickou rétorikou (za všechny návrh, že by Romové neměli být zaměstnáváni v domovech pro seniory, neboť „pověřit Cikána péčí o seniora je jako pověřit pedofila péčí o dítě“), a tak podobně.

Představme si nyní, v jakém duchu se nesl politikův soukromý čas v době, kdy jeho straničtí soudruzi ze župy Borsod obstarali reportáž, v níž je nade vše pochybnost prokázáno, že jeho pokrevní matka je židovského původu. Zdalipak se tehdy, na způsob Řehoře Samsy, probudil – nejspíš v pyžamu s rudo-bílo-zeleně vyvedeným Turulem – s neurčitým, ale o to palčivějším pocitem, že „něco je jinak“? Zdálo se mu, že jeho poctivý starouherský nos jako by se prodloužil, zešpičatěl a vyklenul do zlověstného hrbolu? A když se konečně

odvážil si neustále hamižně zamnutými dlaněmi mráкотně protřít spánky, seznal s hrůzou, že v místech, kde ještě včera zářil svěží, ambiciózní, strohý trávníkový sestřih, mu přes noc vyrašily pejzy?! Jedno je jisté; když se takto znetvořený bývalý židobijce konečně odvážil vystrčit – nyní již bájným opeřencem nechráněný – nos do své nově zrozené reality, zjistil mimo jiné, že není v rámci své rodové linie zdaleka první, kdo byl za svou podobu perzekvován. Navštívil svou babičku, od níž se dozvěděl, detaily o poměrech v koncentračním táboře Auschwitz-Birkenau, v němž kdysi trávila svá mladá léta. Teprve pak – podle svých slov – „uvěřil, že koncentrační tábory skutečně existovaly“. Následovala návštěva u předního maďarského rabína, hodiny kontemplace, prozření, „obrácené obrácení“ Pavla na Šavla, výstup/vyřazení ze stranických aktivit, zrcadlová „služba“.

Západ slunce na karpatském horizontu, v nahnědlém soumraku se zvolna rozplývá i silueta bájněho Turula. Csanád Szegedi setrvává na své „nápravné cestě“ dodnes: dochází na lekce Tóry, rozjímá, svěřuje svůj příběh zahraničním novinářům a podržel si dokonce – už coby nestranič – i svůj post v Evropském parlamentu. „Dostal za vyučenou,“ řeklo by se, pokud by tezovitost bajky jako žánru byla s to poskytnout podobnému příběhu o jednom osobnostním přerodu dostatečnou satisfakci.

Kýžená pointa se ale nekoná: otázek zbývá příliš mnoho a pro úsvit dalšího dne tu zbyl jediný úkol: osvětlit, kým tedy vlastně byl, respektive kým je dnes. Kde leží bod, lomící světlo ve tmě; jakých kontur nabývá člověk za denního světla, umělého nasvícení a jakou povahu a platnost na sebe bere moment osvícení.

**symboly maďarského mytického ptáka Turula i znovuvzkříšení (skutečně existujících) starouherských záznamů v runovém písmu sloužilo a slouží v období uplynulých dvou dekád nacionalistickým snahám o rekonstrukci a upevňování maďarského národního uvědomění*

Pro Romano Vodí zapožoval autor triček kampaně DOBR0. eshopu Zoot.cz Pavel Berky.
Foto: Jana Baudyšová

ZLÉ SNY SE NEVYHÝBAJÍ ANI SUPERHRDINŮM.
A BENGORO SE DNES PORÁDNĚ ZPOTIL!

MÁ POCIT, ŽE MÁ MÍSTO HLAVY VOLEBNÍ URNU...

NEJDŘÍV SE MI ZDÁLO
O KARLU SCHWARZENBERGOVI,
KTERÝ BYL TENTOKRÁT
ZA AGENTA 009

VŠUDE KOLEM POLETOVALA
VODŇANSKÁ KURÁTA A CHTĚLA HLAS...

K TOMU VŠEMU HRÁLI EVA A VAŠEK,
NO PROSTĚ MAZEC PŘEDČASNÝCH VOLEB!!

HLASOVACÍ

TAK SNAD SE TO V TOM VVZNÁTE A VYBERETE DOBRĚ, MILÍ VOLIČI,
JEN VÁM PŘEJEME KLIDNĚJŠÍ SNY!